

הישיבה המאתיים-וארבעים-ותשע של הכנסת השמינית

יום רביעי, ה' שבט תשל"ו (7 ינואר 1976)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת נ. לורך :

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה בעניין דרישה לפינויים של מתיישבים מבתיהם במרכז אזורי "בני יהודה" שבגולן.

היו"ר מ. בן-פורת :

מתכבד אני לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נש' מע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים

ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בחוק קבע ולא בתקנות לשעת-חירום. מקווה אני איפוא כי בתום תקופת הארכה זו יובא לפנינו חוק קבע, ולא המשך התקנות לשעת חירום, תופעה שאינה רצויה במשטר מתוקן.

החוק מוגש לכנסת, כפי שאמרתי, בלא הסתייגויות. מביע אני דעתי, ונדמה לי דעת כל חברי הוועדה וכל חברי הכנסת, שהצורך בתקנות לפיקוח על מצרכים יהיה מיותר והתהליך או הסכנה של אגירה לא יהיו קיימים, כי התהליך בעתיד יהיה תהליך של ירידת מחירים ולא עליית מחירים. כל מי שיאגור יגרום נזק רק לעצמו. כך נקווה.

היו"ר מ. בן-פורת :

נצביע על סעיפי הצעת החוק בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 1, 2, 3 נתקבלו.

היו"ר מ. בן-פורת :

אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976, נתקבל.

ג. הצעות לסדר-היום

1. הגבלת הפיתוח ושינוי המעמד של ימית, קריית-ארבע ומעלה-אדומים

תוח ושינוי המעמד של ימית, קריית-ארבע ומעלה-אדומים — הצעות לסדר-היום של חברי-הכנסת ורדיי גר, בן-מאיר וגאולה כהן.

היו"ר מ. בן-פורת :

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום : הצעות לסדר-היום. נתחיל בנושא הראשון: הגבלת הפי-

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר המסחר והוא-עשיה הציע לשנות את מעמדם של הישובים: קרית-ארבע, מעלה-אדומים וימית מאיזור פיתוח א' לאיזור פיתוח ב'. בימים כתקנם היתה הצעה מעין זו מתקבלת ללא תגובה. קורה שמשרד ממשלתי, מסיבה מן הסיבות, בא לידי המסקנה שיש לשנות את הייעוד, או מתברר כי הישוב הגיע לעצמאות כלכלית או מתקרב לעצמאות כלכלית — ויש להפסיק את התפתחותו או למתנה. אבל בשעה שמצבנו המדיני מחמיר והולך ומדובר בישובים שהם חלק מחגורת הבטחון של המדינה — שאני. כי המועד אינו מתאים לכך, והכרזה מעין זו והחלטה מעין זו מויקות לענייננו. ואם נעשה הדבר כוונה תחילה, יש להתריע על כך.

חברי הכנסת, חגורת החנק של ידידנו ושונאינו כא-חד הולכת ומתהדקת סביבנו. כוחות השמאל בישראל, בשם הצדק והדמוקרטיה, מכשירים את הקרקע להכרה בישות הפלשתינאית ובאש"פ ולהקמת מדינה ערבית פלשתינאית לידנו.

מאיר פעיל (מוקד):

הגיע הזמן שגם פועלי אגודת ישראל, שאתה מייצג אותם, יהיו אנשי שמאל של ממש...

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

חבר-הכנסת פעיל, די ששומעים אותך יום יום מעל במת הכנסת. אל תפריע בקריאות-ביניים.

ראש הממשלה דיבר גם על ארבעים מפעלים כבי-כול במקום. חבל שלא קיבל עד היום את הזמנת תור-שבי הקריה לבקר בה ולהיווכח שבמקום אין ארבעים מפעלים, אלא שלושה מפעלים קטנים, והם: גריה, בית-דפוס ומפעל לתעשיית מרצפות, וכן מספר קטן של בתי-מלאכה וזעירים. כל הפוטנציאל של התעסוקה הוא 264 ולא 617, כפי שטוען ראש הממשלה בטעות.

משרד הפנים פסק לפני חודשיים בערך מלהעביר את הקצבתו למינהלת הקריה. הסיבה: המינהלה אינה גובה מסים על השירותים המקומיים. כידוע, לצערנו, אין החוק הישראלי חל בקרית-ארבע, גם זה אחד ממחדלי השלטון, ולכן אין חוקים המאפשרים אכיפת תשלומי מסים. אנשי המינהלה טוענים כי אין בחוק שבעזרתו ניתן לגבות מסים, לא ניתן לגבותם מן המסרבים לשלם. לכן באה הדרישה: או החלת החוק הישראלי, או הוצאת מערכת צווים מטעם המושל הצבאי שיתנו שני-נשים לחוקי-העזר שבעזרתם אפשר יהיה להביא את הסרבנים לדין. בכל אופן, ברור שקיים סכך משפטי בגדון, והפתרון עדיין לא נמצא.

כן טוענים אנשי המינהלה כי לאחר בדיקה נתברר, שאף-על-פי שבשעתה הוכרזה הקריה כעיריית פיתוח, יש הפרש במחירי הדירות בין קרית-ארבע למקומות פיתוח אחרים במדינה, כאמור. מעניין כי על אף ההבטחות, נמנע משרד השיכון מלפתח את המוסדות הקהילתיים והשירותים הציבוריים במקום. עוד ב-1972 הוגשו תכ-ניות להקמת מרכז מסחרי, ועד היום לא נעשה דבר לביצוען, כן לא אותר עדיין השטח לבנייה פרטית. גישה זו תמוהה מאוד.

אנשי קרית-ארבע באו למקום לחיות ולשקם את הישוב היהודי שם ולא לחיות בגיטו בסניבה ערבית.

גם שרי ממשלה מסויימים מתחרים ביניהם בהכרזות — מי מוכן לשלם יותר, למען השלום, כביכול. לעת כזאת, החלטה "תמימה" לגבי הישובים האלה מדליקה אורות איתות לערבים ותומכים להגביר את לחצם על ישראל. ההצעה לחסום את התפתחותם של הישובים הנ"ל פירושה התקפות והכשרת הקרקע לנסיגה משט-חי ארץ ישראל, אשר רק לפני זמן קצר הוכרז שלא נותר עליהם גם למען השלום.

חברי הכנסת, ראש הממשלה מר רבין, בהופיעו לפני זמן קצר לפני החוג "לשילוב" במפלגת העבודה, ימים ספורים לאחר "כניעת" הממשלה למתנחלי סבסטיה, תיאר את גוש "אמונים" כתנועה פוליטית מסוכנת שמן הצורך להילחם בה בדרך אידיאולוגית. במעמד זה התייחס גם ראש הממשלה למצב בקרית-ארבע, אשר כנראה זיהה אותה עם גוש "אמונים". ומסר על המקום נתונים אשר אינם הולמים את המציאות, ויש להצטער שהוטעה על-ידי יועציו בטרם אמר מה שאמר. בין השאר אמר מר רבין, כי בקרית-ארבע עומדות 45 יחי-דוט דיור וריקות מאין מתישבים, ויש במקום 40 מפ-עלים עם יכולת קליטה של כ-600 עובדים, בעוד של-מעשה מועסקים 320 איש בלבד ובתוכם 168 ערבים, ועוד נתונים לא-בדוקים אחרים. על גוש "אמונים" והת-ייחסותו של ראש הממשלה אליו אין בדעתי לדבר כעת. חזקה על אנשי גוש "אמונים" האמיצים והאידיא-ליסטים אשר הוכיחו את כוחם האירגוני וההתיישבותי ועוד ידם נטויה, שיידעו להמשיך ולהוכיח זאת במע-שים ובפעולות, ואני מאחל להם הצלחה במעשיהם. רצוני רק לתקן כמה מן הדברים ולהעמידם על אמי-תוחם.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
אדוני השר, זכותך להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. זכותך להציע להסיר, וזכותי להצביע נגד הצעתך. ייתכן מאוד שיהיה רוב בכנסת בעד הסרת ההצעה מסדר-היום, אקבל גם זאת.

ידידיה בארי (הליכוד):
בלית ברירה.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
כן.

אדוני היושב-ראש, ממשלת ישראל נתונה ללחץ מתמשך ונדרשת לנסיגות צעד אחר צעד. כל הצהרה של שר וכל החלטה, אפילו במסווה כלכלי, מתפרשת כהחלטה פוליטית ומזמינה לחצים נוספים.

ההצעה, אם היא נכונה, אדוני השר, לשנות את ייעודם של שלושת הישובים האמורים מאזור פיתוח א' לאזור פיתוח ב', עם כל התמימות שבה, לא רק שאינה תורמת לכיוון חיובי של פתרון בעיותינו הפוליטיות-הבטחוניות אלא להיפך: כי מקומות אלה אינם אזורי התיישבות גידא. הם כלי-נשק במערכה הבלתי-פוסקת בנינו לבין שכנים הרוצים בחיסולנו הטוטאלי. היחס לישובים אלה צריך להיות מיוחד. בטחונו של הנגב ושפלת החוף הדרומית תלוי באחיזתנו בפיתחת רפית, ושלמותה של ירושלים תלויה בישיבתנו ובהתבססותנו בחברון ובמישור האדומים.

בל ניתן את ידנו לעירעור בטחונו תוך איתות לשונאים שלחצים הם שיטה שתשבור את רוחנו. נש-מור על זכויות אזורי ההגנה המתפתחים וגבירון.

אני מציע דיון מקיף במליאה בנושא זה.

הי"ר מ. בן-פורת:

באותו נושא, רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במה עוסק בימים אלה שר המסחר והתעשייה בישראל? במה הוא משקיע את זמנו, את מרצו, את מחשבותיו, את סמכותו? קיימים נושאים דחופים, חיוניים וקשים, הדורשים את מלוא תשומת-לבו של השר המופקד על ענייני הסחר, הפיתוח והתעשייה בישראל, קפאון ביצוא, קפאון בייצור, קפ-און בתפוקה, קפאון בהשקעות, כל אלה — ועדיין אינני מדבר על אילת ותמנע — הם בעיות רציניות מאוד, חמורות מאוד.

(קריאה: למה אתה יושב בממשלה?)

שאלתך איננה רלבנטית לעניין, אלה בעיות של מדינת ישראל ולא של הממשלה, של המדינה כולה. מן הראוי שהשר בר-לב ישקיע את כל יכולתו ואת כל תכונותיו האינטלקטואליות בחיפוש פתרון לבעיות האלה, ובמקום זה...

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אינו רוצה להוציא אותו מן הממשלה, הוא רוצה שישאר שם.

המדיניות המקובלת כיום היא שיש למנוע את התפרסותם אל השטחים המאוכלסים בחלקם עליידי ערבים ולהצ-טמצם בתוך השטח המגודר. זוהי מדיניות מוטעית, ומתיישבי הקריה מודאגים מכך.

חברי הכנסת, מעלה-אדומים, או כפי שהיא נק-ראת כיום — מישור-האדומים, כמה מתוך התנגדות של חוגים מסוימים גם בממשלה וגם בקרב אוהדיו היהודיים של העניין הפלשתינאי. בכל זאת החליטה הממשלה החלטה נבונה לפתח איזור תעשייתי של ירושלים, והמקום מתפתח והולך. הוכשר ויושר שטח של 600 דונם למטרה זו, נסללו כבישי גישה, הונחו וחוברו קווי מים וחשמל, והמקום הוגדר כאזור פיתוח א'; פירושו של דבר כי המפעלים שיוקמו בו ייהנו מזכויות מיוחדות מטעם הממשלה. כך היה הדבר לגבי ימית אשר בפיתחת רפית. רק בחנוכה השנה לבשה ימית חג, והוכרזה כישוב. הונחה אבן-פינה לאזור תע-שיה, נחנך בית-ספר ראשון, הישוב חובר לרשת החש-מל הארצית, נפתח קו "אגד" לבאר-שבע ולתל-אביב, וגנמשת ההרשמה של המועמדים להתיישב בה.

היו אלה עולים יוצאי ברית-המועצות וארצות-הברית וצברים צעירים אידיאליסטיים אשר גמרו אומר לבנות עיר יהודית בפיתחת רפית. נדמה לי ששר הבטחון לשעבר מר משה דיין היה בעל הרעיון של הקמת העיר ימית. לזכותו של שר השיכון ומשרדו יאמר כי עד כה הושקע בימית סכום של 100 מיליון לירות, וכן עמד משרד המסחר והתעשייה להשקיע כ-10 מיליון לירות לשם הקמת מפעלים אשר יספקו עבודה ל-80 איש. המקום שוקק חיים, אבל חסרה תעסוקה, ולכן נמ-נעים בינתיים מלבוא לשם. יש להזכיר את דבריו של השר יעקבי אשר אמר במקום, לפני כמחצית שנה בע-רך, דברים אלה: "גם בתכניות המינימאליסטיות ביותר שנסקרו אי-פעם במסגרת דיונים מדיניים, לא הועלתה האפשרות של ניתוק בין פיתחת רפית לישראל". אני מקווה שזוהי דעת הממשלה כולה.

לכן החלטת שר המסחר והתעשייה לשנות את הסטא-טוס של שלושת הישובים החיוניים לבטחונו תמוהה ואומרת דרשני.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

מי אמר לך שיש החלטה כזאת?

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
קראתי בעתונות.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אל תסמוך על העתונות, שאל.

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):

אדוני השר, אשמח אם תכחיש ידיעה זאת. הידיעה הופיעה בשמך לפני שבוע ימים ומעלה ולא הוכחשה. כשאין הכחשה, אפשר להאמין שהדברים נכונים. אבל כאמור, אשמח מאוד אם יתברר כי כל מה שאמרת אינו נכון, חוץ מן הנתונים המדויקים על הישובים האלה ומצבם, שהם בדוקים.

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

ואז תציע להסיר את הצעתך מסדר-היום?

היעיל והניצול? מדובר באנשים אינטליגנטיים, חלוצים שעזבו את מקומות העבודה שלהם במרכז הארץ ובאו לגור ביישוב יהודי מרוחק, בלב אזור ערבי, כדי לשרת את העם היהודי. ראיתי את תנאי המגורים שלהם, אין שם מותרות. הם הצליחו להקים ארבעה מפעלים. האיכ' לוס מתנהל בעצלותיים, האם אפשר לומר שריפדו שם בזהב? נכון, יש מקומות שרופדו בזהב, אינני רוצה להזכירם עכשיו. האם שם ריפדו בזהב? האם שם נתנו הקלות מוגזמות לבעלי בתי-מלון מפוארים שקיבלו מיל-יונים, והאנשים התעשרו כתוצאה מכך? את מלון "הילטון" מכרו ברווח של 10 מיליון לירות ביום אחד. האם את קרית-ארבע ריפדו בזהב? איפה הזהב? האם שם נתתם התעשרות קלה?

ומה המצב במעלה-אדומים? משרד השיכון בנה שם קוביות לדיר, שבקושי אפשר לגור בהן, בשטח של 27—34 מ"ר, כדי שאנשים ומשפחות לא יוכלו לגור שם, כי זה מחנה עבודה, כביכול. אבל האם אדם ישאיר את משפחתו בירושלים? ואם הוא בא למקום עם משפחתו — הוא צריך לקחת שתי דירות כאלה. האם שם היה ריפוד בזהב? האם הוא בימת? איך אפשר לומר שבמקומות האלה היה ריפוד בזהב? אילו היתה לנו הבנה לעניין וראיית הנולד, צריכים היינו להשקיע במקור מות אלה פי כמה. זה צריך היה להיות המצב אילו היו עינינו של חכם בראשו.

אין ספק שיש בעיות תקציביות, אבל כיצד אפשר להציע, לגבי יישובים אלה, להוריד את הסטאטוס שלהם מאזור פיתוח א' לאזור פיתוח ב'? הייתכן דבר כזה? זהו ניצול של עניין כלכלי למטרות מדיניות, ולא יוכל להיות לכך הסבר אחר.

מאיר פעיל (מוקד):

כל ההתנחלויות בשטחים יש להן מטרות מדיניות, צריך להיות ההיפך ממה שאתה רוצה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אלו מטרות פוליטיות למורת-רוחו של אש"פ ולטובת העם היהודי. אני דואג לעם היהודי, ואני דואג למטרו-תיו הפוליטיות. מי שדאגתו לאש"פ צריך לדאוג לו, אני פטור מכך. אני דואג לעם היהודי ולישראל.

הייתי אתמול יום שלם בישיבות הוועד הפועל הציוני, משעות הבוקר המוקדמות עד שעות הלילה, וגם שלשום. דיברתי עם נציגי העם היהודי, אני מדבר בשם תם. אנחנו צריכים את עזרתו של העם היהודי. הרבה נאומים נשמעו בוועד הפועל, ולא אפגע בנאומי של איש, אבל לא אגוים אם אומר שהנציגים מחוץ-לארץ לא התלהבו יותר על המידה מן הנאומים שנישאו בוועד הפועל הציוני. אבל אתמול נסעה משלחת של יהדות דרום-אפריקה לשני מקומות, ומשם חזרו חברי המשלחת בהתלהבות עצומה. נסעו לעופרה שבהרי בית-אל, ונסעו לאלון-מורה שליד מחנה קדום. שוחחתי עם יהודים שחזרו משם. זאת היתה התלהבות.

מאיר פעיל (מוקד):

אי—אי—אי...

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

כן. זאת היתה התלהבות. עם זה הם חוזרים למקו-מותיהם. גם מכל יתר המקומות התלהבו.

(חבר-הכנסת י. בארי קורא קרי-את-ביניים)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת בארי, אל תעזור לי, אינני מתרשם מה-ערותי, מזמן חדלתי להתרשם מהערותי של חבר-הכנסת אליעד.

דוד קורן (המערך):

מדוע "במקום"?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני חוזר בי. ובכן: נוסף לזה, יחד עם זה, הוא עוסק בהעלאת הצעות מוזרות — להפוך את קרית-ארבע, מע-לה-אדומים וימת מאזור א' לאזור ב'.

אליעזר רונן (המערך):

"אוואדע גוט".

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

בהצעתו של שר המסחר והתעשייה יש משום פגיעה במדינת ישראל, כירסום חמור במעמדם של שלושת היי-שובים העירוניים בשטחים המשוחררים, ונסיון להוריד את המוראל של המתיישבים במקום — ולא יצליחו בכך. אדוני היושב-ראש, אני בכלל מתקומם לנסיון הזה לה-שיג מטרות מדיניות באמצעים כלכליים תוך ניצול סמ-כויות השלטון, וזאת לא רק בניגוד לאינטרסים של העם היהודי ושל מדינת ישראל אלא גם בניגוד להחלטות הממשלה ובניגוד למדיניותה.

איך אפשר לבוא היום בהצעה תמימה כלי-כך, כבי-כול, שדווקא לגבי שלושת המקומות האלה צריך להו-ריד את הסטאטוס מאזור פיתוח א' לאזור פיתוח ב'? האם עברו המציעים על כל המפה של מדינת ישראל ומצאו שבשלושת היישובים האלה כבר הושקע די, שא-לה יישובים מבוססים שיש בהם תעשייה מבוססת, הרבה פיתוח, הרבה איכלוס, והמסקנה המתבקשת היא שבמצב התקציבי הקשה מקומות אלה אינם צריכים להיות בסטא-טוס של איזור פיתוח א' ויכולים להסתפק בסטאטוס של איזור פיתוח ב'? ומעניין לבדוק: אילו הם שלושת היישובים? — רמת ארבע, מעלה-אדומים וימת. היכול מישוה לומר שאין כאן כוונות פוליטיות, ורק מבחינה כלכלית-משקית נפל הפור על שלושת היישובים האלה והוחלט שהם כבר קיבלו יותר מדי מן המדינה ולכן צריך להגביל את העידוד הניתן להם באמצעות הורדת הסטאטוס שלהם מאזור פיתוח א' לאזור פיתוח ב'?

שמעתי את דברי שר המסחר והתעשייה בטלוויזיה, על כך שבמקום לרפד בזהב צריך לרפד בכסף.

(קריאה: זה אינו מספיק).

אדוני השר, ביקרתי בקרית-ארבע, איפה הוזהב שריפדתם בו אותה?

(חבר-הכנסת ד. זכין קורא קרי-

את-ביניים)

חבר-הכנסת זכין, כנראה לא היית בקרית-ארבע.

(חבר-הכנסת א. אפרת קורא קרי-

את-ביניים)

אצלכם אין ביזבוז? האם אצלכם הכול הוא על טהרת

— הצעות לסדר-היום (בן-מאיר, אליעד, פעיל, בן-פורת, זכין, רונן, אמיר, ליון, בר-לב) —

לאורחים? "ידעתם להכות חיילים — אז בוודאי תדעו להסתדר עם הפקידים".

אליעזר רונן (המערך):
הם הכו.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מעולם לא הכו. זהו שקר וכזב. לא הרימו יד על חייל. איזה דיבור הוא זה? איזו התייחסות היא זאת?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
תמשיך, בסדר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר: אנחנו צריכים להחליט אחת ולתמיד לאן פנינו מועדות ומה אנחנו רוצים להשיג. כשאויבנו...

שלום ליון (המערך):
לגליל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
האקטיבי...

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת ליון, אל תאמר "לגליל". אני לא הצעתי להוציא אפילו ישוב אחד מאזור פיתוח א'. מעלות צריכה להישאר באזור פיתוח א', וקריית-שמונה צריכה להישאר באזור פיתוח א', וגם קריית-ארבע וימית — גם הן צריכות להישאר באזור פיתוח א'.

לסיום, כשאנחנו נתונים מול מתקפה גדולה כזאת, מתקפה עם הדגל של פלשתינאיות, עם הדגל האומר להקים כאן מדינה פלשתינאית, שגם הממשלה או-מרת שכוונת הדבר הזה (ואני מצטט את ראש הממ"שלה) היא נסיון להכחידנו, סכנה לקיומה של מדינת ישראל, — אזי במקום להתייצב כולנו כאחד מול הסכנה הזאת, במקום לשמוח שיש נכונות בקרב העם, ולעודד את החלוציות, שהיא לא כל-כך נפוצה, של אנשים אלה... איך נעמוד לא רק מול מועצת הב-טחון, שבצדק הרי לא נשתתף בשיבתה; איך נתי-מודד עם מועצת הבטחון ונוכיח להם שלא נוותר על ארץ ישראל, שגם יהודים יוכלו לומר "זאת הארץ שלנו, ניאבק עליה, נתיישב בה", ולא, חלילה, לה-פך?

לכן, אדוני היושב-ראש, אני אומר בסיכום: אם יודיע כאן שר המסחר והתעשייה — אשמח ואברך אותו על כך שיודיע שהיתה טעות, היתה אי-הבנה. אבל לגופו של עניין, אם יודיע השר...

שר-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
ואני אשמח אם אחרי שתשמע את הסברי, תציע אתה להסיר מסדר-היום.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
יכול להיות. אם השר יודיע כאן שאכן לא תהיה פגיעה במקומות אלה כערי פיתוח א' ובכל הסיוע הממשלתי ליישובים אלה, אשמח להגיד שאין צורך

(חבר-הכנסת מ. פעיל קורא קרי-את-ביניים)

חדל, מספיק.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):
מה יש? אתה חושב שיתנו לך לדבר רק כמו שאתה רוצה? אין לך כוח לשמוע גם קריאות-ביניים?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת אליעד, כאשר לי יש רשות הדיבור, בוודאי יתנו לי לדבר.

מאיר פעיל (מוקד):
ילכו לחצור...

הי"ר מ. בן-פורת:
חבר-הכנסת פעיל, אתה רשום לרשות הדיבור. או-לי תואיל להמתין עד שיגיע חורף? וחבר-הכנסת אלי-עד, אמנם לא נרשמת, אבל הסתפק נא בקריאות שהיו עד כה, ותן לנואם לסיים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת פעיל, האמינה לי, אל תתמודד אתי בנושא היהדות. עודני נאמן הרבה יותר ממך לערכי היהדות. למען הכנות, כשאתה מגן כאן על היהדות כמוני — הרבה צביעות יש בזה.

ראיתי את התלהבותם של אותם יהודים שראו את עופרה ואת מחנה קדום. הם אמרו: שם אנחנו רואים את החלוציות, שם אנחנו רואים את כוחו של העם היהודי, שם אנחנו רואים דבר אמיתי. את הב-שורה הזאת, אמרו, נביא לחוץ-לארץ בחזרה.

דב זכין (המערך):
נרשמו אצלך כדי לעלות ארצה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
ראו שיהודים מוכנים לעזוב את כל הטוב, את כל הריצה המטרופת אחרי רמת החיים, וללכת אחר האידילא שהוא עדיין האידילא של הציונות — להתי-ישב בארץ-ישראל. ראו שיש כאלה שזנחו אותה, אבל יש ציונים יהודים שלא זנחו אותה. האם אנחנו צריכים לפגוע בדברים האלה? אינני מבין זאת. מה אתם רוצים להשיג בכך? במקום לקדם אותם — צריך להצר את צעדיהם ולמרר את חייהם?

הזדעזעתי היום כשקראתי בעתון "דבר", עתון פו-עלי ארץ ישראל, בוודאי עתון מוסמך, על פגישה של מתנחלי קריית-ארבע, שהשתתף בה השר עופר. אני רק מצטט מן העתון; לא הייתי שם, אבל עתון "דבר" לא ייתכן שהציטוט בו לא יהיה מדויק. כתוב שם שכאשר התלוננו המתיישבים בקריית-ארבע על ענייני ביוקראטיה, ענה להם שר בישראל, ואני מצ-טט: "ידעתם להכות חיילים — אז בוודאי תדעו להס-תדר עם הפקידים". איך אפשר כך להתעלל באז-רחים? כנראה יש שרים החושבים שהם שרים כמו המלכים הקדומים. באיזו זכות? איך אפשר כך לדבר

גאולה כהן (הליכוד):
פליאה אין. אבל בכייה שעלויה חלילה להיות בכייה לדורות — יש. שכן, כשהמדינה אינה מת-יישרת, כפי שהיתה צריכה לעשות מבחינה פיסית ומדינית ומוסרית, עד קו קרית-ארבע, עופרה, הגולן, אלון-מורה, — אר-אז, וזאת לתשומת-לבם של כל החוזרים וזורקים דמאגוגית "לכו להתיישב בגליל", גם אותה ישראל שבתחומי הקו הירוק, גם השיכונים שבתחום חולון והעיירות שבתחום הגליל, נשקפת סכנה לקיומם.

עיקר המחדלים, התבלות והעיוותים שבפיתוח ימית, מעלה-אדומים, וביותר — קרית-ארבע, אינם מתחיל-לים איפוא במשרד השיכון ואינם נגמרים במשרד המס-חר והתעשייה.

היים לנדאו (הליכוד):
הם נגמרים שם.

גאולה כהן (הליכוד):
הם מעוגנים במדיניות החוץ והבטחון של הממ-שלה. אנחנו מבינים שמה שדרוש לנו כיום בשט-חים המשוחררים, לפני כל שר שיכון, הרי זה שר התנחלות. שכן, מה שאנו נדרשים לבנות פה היום, זו קודם כול המדינה. גם בניין מדינה, כבניין בית, דורש הנחת יסודות, אלא שהיסוד שעליו יכולה מדינת ישראל להתכונן, זהו הבסיס המוסרי והזכות ההיס-טורית הבלעדית שיש לנו על ארץ-ישראל כולה. בלי עדי בסיס זה שהוא היסוד, היא תמוטט. בלעדי בסיס זה יתמוטט, כאמור, גם השיכונים בתל-אביב.

אבל לשר השיכון שלנו ולדוברים כמותו חסרה תודעת הבסיס הזה. ובמפת השיכונים המדינית שלו, חביון היא מחוץ לתחום. אמנם יש החלטת ועדת שרים ממשלתית משנת תש"ל על הקמת ישוב בקר-ית-ארבע, אבל החלטה, מה גם כזו שבאה מאונס יותר מאשר מרצון, החלטה אפשר לבצע, אבל אפי-שר גם לא כל-כך. אפשר לבצע מהר, אפשר לבצע לאט, אפשר לבצע היטב, אפשר גם לחבל. אפשר לבצע בכל לב, אבל אפשר לבצע גם בלב ולב. וב-אמת, מה שעושה שר השיכון או נכון יותר: מה שאינו עושה, בהחלט בהשראת השתיקה המעודדת של הממשלה, אין לו שום שם זולת חבלה. לזכותו של השר עופר ייאמר, שהוא לא הסתיר מעולם את עמ-דתו השלילית ואת עצם התנגדותו להתנחלות בתב-רון, כמו גם במעלה-אדומים. אבל כאשר העמדה ההתחלתית היא עוינת מראש, מדוע לא יהיו תו-צאות בהתאם לכך? על רקע זה, למה לא יחשוב שר השיכון שאם מקץ חמש שנים עומדים היום רק 28 בתים מאוכלסים בקרית-ארבע ויש שם רק 1,300 תושבים — למה לא יחשוב שגם זה יותר מדי? מה גם כשיכול השר עופר להטיל את האשמה לכך על מתיישבי קרית-ארבע?

יש מאות דירות בקרית-ארבע, הוא אומר, אבל אין מתיישבים. הוא חוזר ואומר את זה דמא-גוגית; דמאגוגית, שכן השר עופר טורח להסתיר שעד היום, מתוך שש מאות הדירות הנמצאות בשלב הבנייה, עדיין אין אף אחת כשרה למגורים לאלתר, ובמקרה הטוב יהיו רובן מוכנות למגורים לא לפני

לדון בהצעתו. אבל אם השר לא יודיע על כך בצורה חד משמעית לכנסת, אני מציע שהכנסת תערוך דיון, וישמעו את דבר הכנסת, מה צריך להיות, לפי דע-תנו, עניינה של מדינת ישראל בפיתוח אותם ישובים עירוניים בשטחי ארץ ישראל.

היר"ר מ. בן-פורת:
באותו נושא, רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא נלך סחור סחור; נקרא לדברים בשמם. בעיית הבעיות שבשר-רש כל המחדלים המדיניים, ביניהם המחדל שבו עו-סקת ההצעה לסדר-היום, היא העובדה שממשלת יש-ראל למעשה ולהלכה עדיין חיה בתחומי הקו הירוק. וכשר השר השיכון ומשרד השיכון מתיישרים פלוס-מי-נוס על-פי הקו הירוק הזה, ומר רבין מתיישר על-פי מר עופר — מה פלא שקרית-ארבע היא מחוץ לתחום?

אם עד היום אין חלים על תושבי קרית-ארבע חוקי המדינה, ומבחינה זו ראשיד א-שאוה, ראש עי-ריית עזה, מי שנודע בציבור כמשתף פעולה עם המחבלים, הוא אורח ישראל חוקי, ואילו הרב לווינגר כתושב קרית-ארבע הוא אורח בלתי-חוקי — מה הפ-ליאה שממשלת ישראל גם מטרפדת בהתאם לכך את פיתוחה של קרית-ארבע?

דוד קורן (המערך):
הרב לווינגר הוא אורח ישראלי.

גאולה כהן (הליכוד):
הוא אורח ישראלי. חוקי ישראל דה-יורה אינם חלים על קרית-ארבע, והוא יכול לעשות שם כל מע-שה בלי להיתבע לדין. הוא אורח ישראלי בלתי-חוקי.

יצחק בן-אהרן (המערך):
חוקי ישראל אינם חלים על הרב לווינגר.

גאולה כהן (הליכוד):
פליאה אין, אבל בכייה יש.

מאיר פעיל (מוקד):
את אפילו אינך מכירה את חוקי הכנסת שאת משתתפת בחקיקתם.

דוד קורן (המערך):
המשפט הישראלי...

גאולה כהן (הליכוד):
לא נכון. שם, כשיש עבירה על החוק — אי-אפשר להביא לדין. עד היום יש שם תביעה מש-פטית שאי-אפשר להביאה לבית-משפט, כי חוקינו אי-נם חלים על קרית-ארבע. ראש הממשלה אמר למת-יישבים אתמול בשיחה שהוא יברר את הדבר הזה; הוא בעצמו הופתע.

דוד קורן (המערך):
קראו את החוקים שחוקקה הכנסת השמינית.

עניים... להיתלות בה, שכן היא משמשת חיפוי למדיניותה המגומגמת של ממשלת ישראל לגבי ההתנחלות ביהודה ובשומרון ומאפשרת לראש הממשלה לחזור בפומבי ולהסתייג בעליונות לאי-מסויגת וכמעט לא-מוסותרת מן הפרופיל המוסרי של המתנחלים עצמם, שהוא מכנה אותם בזילזול כ"מתיישבים לכאור"רה", לא מתיישבים אמיתיים.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברת-הכנסת כהן, כנראה לא ראתה את האיתות, כי האור היה מכוסה בניירות. עליך לסיים.

גאולה כהן (הליכוד):

תן לי עוד שתי דקות לסיים. גולו ממני זמן.

ד"ר זכין (המערך):

תן לה שתי דקות לעסוק בארגמן...

גאולה כהן (הליכוד):

כדאי שייאמר הדבר במפורש: כל אותו זילזול מצד ראש הממשלה נובע יותר ממבוכה ומתיסכול, ודווקא מפני שהאידיאליסטים באים מן המחנה הדי-תל, שלגביו פיתחו התנועות הקריות סוציאליסטיות מין הסתייגות היסטורית כזו, רתיעה ודעות קדומות, שבעיקרן נולדו מתוך בורות וחוסר-תרבות מדיניים. אין טעם ללמד עליהם סניגוריה מפני ההאשמה המוטלת כלפיהם כמתנחלים פוליטיים, ולשאל את ראש הממשלה אם כל ההתיישבות הציונית בארצנו מתחילתה, לרבות ביריה וקיצוצי הגליל וכן תשע הנ"ל קודות בנגב, לא היתה בעצם אלא התנחלות פוליטית. והאם לא האסכולה שממנה בא ראש הממשלה, האסכולה של הציונות המעשית בניגוד לציונות המדינית, היא שדגלה בפוליטיקה בדרך של התנחלות?

אין טעם גם לשאול את ראש הממשלה מה היא אותה התיישבות שהוא קורא לה אמיתית. התיישבות אמיתית היא רק זו...

היו"ר מ. בן-פורת:

אני ממתיין לסיים. אני מבקש.

גאולה כהן (הליכוד):

האם התיישבות אמיתית היא רק זו שממנה שומרים את הגעיה הרומאנטית של פרות "תנובה", אבל לא כזו שממנה בוקע ניגון הגמרא?

כנסת נכבדה, מבעד להתנחלות בחברון ניתן לראות, כמו מבעד לזכוכית מגדלת, את כל המבוכות וההיסוסים של ממשלת ישראל לגבי ארץ ישראל. קרית-ארבע כמה וקיימת, אבל עדיין אי-אפשר לבדוק על המוגמר. לממשלת ישראל יש כיום די כוח נפשי לא לומר "לא" לקרית-ארבע, אבל אין לה די כוח נפשי לומר "כן".

מאיר פעיל (מוקד):

אילו אמרת בעוד מועד "לא", לא היית אומרת היום "כן".

גאולה כהן (הליכוד):

אם בגמר מלחמת ששת הימים לא עשתה ממשלה

שלוש שנים, ואף אם היו מוכנות כולן למגורים, הן חסרות תנאי מגורים סביבתיים אלמנטאריים. בכל קרית-ארבע אין מרכז מסחרי, יש רק צרכניה אחת שמשרתת אוכלוסיה של 1,300 איש בקירוב, בכל קרית-ארבע אין בית-מרקחת אחד לרפואה, ואורח שרוי צה לתקן את נעליו צריך לנסוע כשעתיים עד ירושלים כדי לחפש סנדלר. עד היום באזור הערבי אין כביש גישה מתאים, הן מבחינה בטיחותית, הן מבחינה בטחונת, המקשר את הרחוב הראשי לקריה; התחבורה בין הקריה לבין ירושלים פועלת, כאשר היא פועלת, רק שלוש פעמים ביום, וקרית-ארבע היא המקום היחיד בישראל שלא ניתן לאדם לרכוש אדמה כדי לבנות עליה את ביתו.

מה שטורח שר השיכון להסתיר הוא, שכאשר פירסם משרד השיכון באפריל מודעה להירשם לקרית-ארבע, הופתע הוא עצמו ואולי למגינת-לבו כפי שהוא מתנהג עכשיו, שנמצאו 51 משפחות שקפצו להירשם, למרות כל התנאים הקשים שתיארתי, ולמרות העובדה שפקידי משרד השיכון, כפי שהזכיר חבר-הכנסת ור"ר דיגור, רומזים לבאים להירשם, שלא כדאי להם כל-כך, כי סוף סוף יחזירו את חברון. אילו היה השר מספר את האמת כולה, לא היה שוכח לספר שגם את 51 המשפחות האלה סוחבים כל הזמן בסחבת. מכריזים: אין להם ערבות פוליטית. בשום מקום בא-רץ אין דורשים ערבות פוליטית. עיקר העניין הוא בפוליטיקה ולא כפי שרוצים לתארו כאן. הפלא אינו שאנשים אלה מתעייפים ומוותרים, הפלא הוא שב-תנאים כאלה הם בכלל באים להתיישב. סוף סוף לא מדובר בקבוצת אידיאליסטים, צבא קומאנדו של בכירים, כמו אלה שהתנחלו לראשונה בחברון, אותם אידיאליסטים בראשותו של הרב לווינגר, שכל חלוץ אידיאליסט עובד בתים נוחים והיו מוכנים לחיות וחיו עם משפחותיהם ברוכות-הילדים בתנאי מגורים של מצוקה לא-תואר. אבל כיום, ברוב השם, וזאת רק ביזמתם של אותם אידיאליסטים, קרית-ארבע מאכזרית לסת ברובה ישוב של "עמך", יהודים של יום-יום. האם מהם מבקש השר עופר התנדבות אידיאליסטית של לפנים משורת הדין? האם אין כאן מציוד אחי-זת-ענינים?

מה שמפתיע, או אולי בעצם לא כל-כך מפתיע, היא העובדה שראש הממשלה בקלות כזו "קונה" מן השר עופר סחורה מפוקפקת של חצאי אמיתות, כגון זו על דירות ריקות מחוסר מתיישבים, בשעה שה-אמת לאמיתה היא שהן ריקות קודם כול משום שמש-בצת קרית-ארבע בתודעת השיכון של שר השיכון היא מבצת ריקה. ואולי כאן המקום להעיר על מנהג חדש ומדאיג שכל למדינה, או נכון יותר: מנהג שמשתרש פה ושם אצל שרי הממשלה, והוא הטעיה ביועצין על-ידי מתן אינפורמציה מקוטעת, ומכל מקום — רחוקה מן האמת השלמה.

קשה להאשים את ראש הממשלה, שהוא אכן ממים עד כדי כך שיקבל דווקא את דברי מר עופר כאילו יצאו מפי הגבורה. קל יותר להאמין שנוח לו לראש הממשלה להיתלות באינפורמציה מסולפת זו על חור-סר נכונות של יהודים להתיישב בחברון ולחזור על כך ברבים, בתיאבון כמעט של שמחה לאיד, שמחת

יימשך — כך אני מקווה — הסיוע כבעבר. לפיכך לא יחולו שינויים בסיוע הניתן למפעלי התעשייה בי-מית ובמת"ש מעלה-אדומים, ומת"ש פירוש מרכז תע-שיה.

לעומת זאת ייבחן שוב הסיוע הניתן באזורים ותיקים יותר, דוגמת קרית-ארבע ואזור התעשייה ליד מחסום ארז.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
קרית-ארבע היא אזור ותיק?

שרה-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
בהחלט, ומיד אגיד במה הוא ותיק ומה פירושו "לרפד בזהב".

אזורים אלה — כלומר אזור התעשייה ליד מח-סום ארז ואזור התעשייה של קרית-ארבע — קיימים זה שנים מספר. והמפעלים, שהוקמו שם, קיבלו תמי-כה ביד רחבה ביותר. בקרית-ארבע יש כיום עשרים מפעלי תעשייה שמעסיקים כ-170 עובדים, מתוכם רק 74 ישראלים ויתרם ערבים תושבי השטחים.

אליעזר רונן (המערך):
זו התנחלות, זו ציונות.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אתה מתנגד לעבודה ערבית?

חיים לנדאו (הליכוד):
מה על הסופר-סוציאליסטים שמעסיקים עבודה ער-בית?

אליעזר רונן (המערך):
זו קולוניאציה...

חיים לנדאו (הליכוד):
אתם עושים קולוניאציה של כסאות בממשלה.

שרה-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
אני חוזר ואומר: בקרית-ארבע יש כיום עשרים מפעלי תעשייה המעסיקים כ-170 עובדים, מתוכם רק 74 ישראלים ויתרם ערבים תושבי השטחים. מלבד זאת אושרה הקמתם של שבעה מפעלים נוספים שיעסיקו, לדברי היוזמים, כ-140 עובדים נוספים. במפעלים הק-יימים כיום בקרית-ארבע קיימת אפשרות לקלוט עוד 120 עובדים לפחות, וזאת ללא השקעה נוספת. אולם מחמת המחסור בעובדים, בעיקר מחסור בעובדים יש-ראליים, אין המפעלים הקיימים כיום בקרית-ארבע פו-עלים בהיקף מלא. כאן כדאי להדגיש שמלבד המפ-עלים הקיימים...

(חבר הכנסת ד. זכין קורא קרי-את ביניים)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חברי הכנסת זכין, הם יהודים טובים, היהודים מד-רום-אפריקה, אל תלעג להם.

דוד קורן (המערך):
אתם מדברים על עניינים פוליטיים, והשר משיב על עניין כלכלי.

שלט ישראל את הדרוש לגבי החלת החוק הישראלי על כל השטחים, הנה ביחס לחברון חטאה שבעתיים, כשמיד עם שחרורה לא פרעה את החוב הלאומי לטובחי תרפ"ט, לא טיאתאה מתוכה כדבר הטבעי וה-צודק את תושביה המרצחים ולא יישבה אותם ביהודים. אולם אם מאוחר לתקן את המעוות של אתמול, אין להוסיף חטא על פשע היום ולהמשיך ולנקוט מדיניות של חנקת קרית-ארבע היהודית.

כנסת נכבדה, על פיתוחה של קרית-ארבע אי-אפשר להשקיף דרך החור של הגרוש...

היו"ר מ. בן-פורת:
חברת-הכנסת כהן, תמסרי את כתב-היד לקצרנית ותסיימי.

גאולה כהן (הליכוד):
בסדר. אין זה עניין של תקציב...

היו"ר מ. בן-פורת:
בסדר פירוש — לסיים.

גאולה כהן (הליכוד):
המשפט האחרון: ישראל בלי חברון תהיה פלש-תין. כדי למנוע התפתחות זו, כדי להפוך את קר-ית-ארבע משכונה לעיר ראשונה ביהודה ולהתחיל בת-נופה רבתי של פיתוח ההתיישבות, אני מציעה לכנסת לקיים בנושא דיון דחוף.

היו"ר מ. בן-פורת:
רשות הדיבור לשר המסחר והתעשייה, ששיב על ההצעה לסדר-היום.

חיים לנדאו (הליכוד):
בשם מי?

היו"ר מ. בן-פורת:
בשם הממשלה.

שרה-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי מאוד שיש חברי כנסת הקוראים כותרת מרעישו בעתון, ונוזעים להעלות הצעות דחופות לסדר-היום בטרם בדי-קו מהימנותה.

לעצם העניין, עובדה ידועה היא: המשאבים שהו-עמדו לרשות הפיתוח התעשייתי — ואני מדבר על הפיתוח התעשייתי — לשנת הכספים 1976 קטנים הרבה יותר, בערכים ריאליים, מן המשאבים שעמדו לרשותנו השנה. משמעותה של עובדה פשוטה זו היא, כי עלינו להצטמצם בכל תחומי פעילותנו, ולקצץ בסיוע הניתן על-ידינו לפעולות שונות. אין אנו עושים זאת בשמחה. אך אין לנו מנוס מכך. בהתאם לכך, נתתי הנחיות לעובדי משרדי בחטיבות ובאגפים השונים, לבדוק היכן וכיצד אפשר לקצץ בסיוע כמתחייב מצמי-צום המשאבים. בין השאר נתבקש גם היועץ לפיתוח התעשייה בשטחים המוחזקים לעשות כך לגבי תחומו שלו. ואני מדגיש שוב שהמדובר בסיוע הניתן לפי-תות התעשייה. הנחיה זו אינה נוגעת לאזורי תע-שיה חדשים בין בישראל בין מעבר לקו הירוק, שבהם

מאות ושישה-עשר תושבי רצועת עזה ורק שמונים וארבעה ישראלים. הקמתם של ארבעה מפעלים נוספים אושרה, בתנאים הקיימים בפועל כיום, וארבעה מפעלים אלה יספקו תעסוקה נוספת עוד לתשעים עובדים. ושוב, אני מבקש להבהיר כי מפעל תעשיית המו-קם באזור מחסום ארו מקבל מעמד של מפעל מאושר ונהנה מהלוואה בשיעור של 50% מסך ההשקעה.

רבותי, חברי הכנסת, כשם שסברתי כי מוצדק היה עד כה להעניק סיוע מופלג כזה, כך אינני רואה במצבנו הכלכלי כיום כל הצדקה לתת למפעלים נוספים באזורים אלה אותו הסיוע שהגשנו להם בעבר בחפז-לב, בעת שהאמצעים שעמדו לרשותנו וכן הצרכים במקום היו גדולים יותר.

אשר לאזורי תעשייה חדשים וצעירים דוגמת ימית או מת"ש מעלה-אדומים, נראה לי כי חרף הצימצום בתקציב מוצדק הדבר לתת להם את מלוא הסיוע עד אשר יגיעו גם הם ליתר התבססות וליתר בגרות. דבר זה ודאי לא יתרחש בשנת העבודה הקרובה וכנראה גם לא בשנה או בשנתיים שלאחר מכן.

כאמור, הנחיתי את עובדי משרדי לבדוק ולהציע היכן ניתן לצמצם. לאחר שאקבל את ההצעות, נערוך דיון במשרד, ולאחר שנגבש את הצעותינו, אגיש אותן לוועדת השרים לענייני כלכלה להחלטה. אין לתת להנחיותי אלה פירושים פוליטיים, ואין לתלות בהן כוונות ומניעים שלא היו ואין בהן.

כנסת נכבדה, על כולנו להבין שכאשר מדובר בקיצוצים בתקציב, פירוש הדבר שפעולות שונות של המשטר חייבות להצטמצם. זוהי הסיבה להחלטה שכבר קיבלנו בדבר קיצוץ הסיוע בתחומים שונים, וזו גם הסיבה לבחינה מחודשת של הסיוע הניתן למפעלים המוקמים באזורים מסוימים מעבר לקו הירוק.

אדוני היושב-ראש, למרות הבהרותי החד משמעיות ומפאת רגישות הנושא, אני מוכן להסכים להעברתו לשם דיון נוסף בוועדת הכספים.

שולמית אלוני (יעד — תנועה לזכויות האזרח):

לפי דבריו, אדוני השר, היתה צריך להציע לה-סיר את הנושא מעל סדר-היום. לא ברור לי מדוע אתה מציע להעבירו לוועדה. אין זה פועל-יוצא כלל ממה שאמרת. זה עניין כלכלי.

שרי-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה עניין כלכלי ועניין כספי, ולכן הצעתי להעבירו לוועדת הכספים.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אינכם יכולים לאלץ את השר להציע הצעה אחת. על מה הועקה? למה ההתנגדות? זכותו של השר להציע את ההצעה הנראית לו.

שולמית אלוני (יעד — תנועה לזכויות האזרח):

סליחה, זו היתה קריאת-ביניים לגיטימית. היתה זו שאלה הנוגעת לתוכן הדברים ולהגיון שבהם.

היו"ר מ. בן-פורת:

כקריאת-ביניים נקבל אותה.

רשות הדיבור לחברי-הכנסת פעיל.

שרי-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני רוצה להדגיש: מלבד המפעלים הקיימים ומלבד שבעת המפעלים שקיבלו אישור להקמה מוקם והולך אזור תעשייה ב' בקריית-ארבע על שטח של 60 דונאם בהשקעת פיתוח של 5 מיליון לירות. וכן מוקמים שני מבני תעשייה בשטח של 2,000 מ"מ"ר בהשקעה של 3 מיליון לירות.

יש להבהיר כי הסיוע הממלכתי הניתן למפעלי תעשייה בקריית-ארבע, לרבות שבעת המפעלים הנוספים, זהה לסיוע הניתן למפעלים באזור א'; כלומר מלוא התשתית, פיתוח השטח, כבישים, חשמל, מים, ביוב, טלפון, מבנה הניתן בשכירות, ומענק בשיעור של 30% מסך כל ההשקעה בציוד. כך פטור המפעל ממסי עקי-פין, כלומר ממכס, וממס ההכנסה למשך חמש שנות פעילותו הרווחית הראשונה. יוצא איפוא כי המשקיע בקריית-ארבע צריך לממן ממקורותיו העצמיים רק 30% מן ההשקעה בציוד, כלומר במכונות. כל היתר ניתן לו במענקים, בהלוואות פיתוח ובפטור ממסים.

חברי-הכנסת בן-מאיר, אם לזה לא קוראים "לרפד בזהב", אין אני יודע מה פירוש המלים האלה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אבל את זה אתם עושים בכל השנים בכל המקומות — מה נטפלתם לקריית-ארבע?

שרי-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

עשינו זאת בקריית-ארבע עד היום ועד בכלל, בדיוק כבכל שאר המקומות. אולם השאלה היא אם צריך להמשיך ולעשות זאת בקריית-ארבע נוכח מלאי ההון כפי שהכלכלנים קוראים לזה, בקריית-ארבע, הקיים שם ואינו מנוצל, נוכח שבעה מפעלים נוספים שקיבלו אישור בתנאים האלה ויוקמו רק במרוצת השנה או השנה-תיים הקרובות, נוכח פיתוח שישים דונאם באזור תעשייה נוסף, ונוכח שני מבני תעשייה של 2,000 מטר שאנו בונים ונשכיר אותם.

השאלה היא אם במצב התקציבי החמור שאנו נתונים בו יש הצדקה להמשיך באותו היקף של סיוע. זוהי השאלה שאני הטלתי על אנשי הנתח ולבדוק אותה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

דווקא שם?

שרי-המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לא רק שם אלא בכל שטחי הארץ. אם נהיה היתה בעבר אזור פיתוח ב' וכיום היא אזור פיתוח ג', הרי לא קרה הדבר מפני שיקולים שרירותיים או פוליטיים כלשהם, אלא משום שבתחילה צריך היה לתת סיוע מאסיבי למפעלים שהגיעו לנהריה, ואחרי שעברנו את התקופה של השנים הראשונות באנו לידי המסקנה שאי-אפשר עוד לתת סיוע כזה וצריך לסייע בדרגה אחת נמוכה יותר.

משום כך אנו עומדים לבדוק אם בקריית-ארבע יש צורך להמשיך בסיוע המירבי. באזור התעשייה ליד מחסום ארו יש כיום שבעה-עשר מפעלי תעשייה — חברי הכנסת, הקשיבו נא אם אין אוזניים אטומות — ומפועלים אלה מעסיקים חמש מאות עובדים, מהם ארבע

חבורת י"ב, ישיבה רמ"ט

— הצעות לסדר-היום (פעיל, לנדאו, בן-מאיר, הורביץ, בן-פורת, ורדיגר) —

עלינו לאזור אומץ ולהפסיק לאלתר את ההתנח-
לויות בשטחים המוחזקים. הדבר חיוני גם מחמת הצורך
הפוליטי בהושטת יד ובמחווה של פשרה לקראת הי-
דברות מדינית עם הערבים. הדבר חיוני גם מסיבות
כלכליות-חברתיות, כדי לא לדלדל את המיגזרים הח-
לשים ביותר בחברתנו הישראלית וכדי להמשיך ול-
פתחם. עם כל הכבוד למה שאמר כאן שר המסחר
והתעשיה, אילת עדיפה מקרית-ארבע, ממעלה-אדון
מים, מימית ומגולנית גם יחד. מה גם שמדובר בע-
ירות פיתוח נוספות בשטחי מדינת ישראל עצמה.

יגאל הורביץ (הליכוד):
למה?

מאיר פעיל (מוקד):
השיטה הזאת של הקמת העיירות הפאראזיטיות בשט-
חים המוחזקים...

יגאל הורביץ (הליכוד):
למה? למה אילת עדיפה מן המקומות האלה?

מאיר פעיל (מוקד):
כי הפרוייקטים הכלכליים הללו בעיירות הפיתוח-
לכאורה בשטחים המוחזקים אינם מיוסדים על עבודה
יהודית, וכולם פרוייקטים של סיפוח ושל מלחמה. מה
קורה היום בפועל? מה קורה בגלל הפרוייקטים הללו
שאתם כל-כך חפצים ביקרם? בגלל מצבנו האובייק-
טיבי הקשה, אין לנו ברירה, כל המשקיע בפרוייקט
הפאראזיטי של קרית-ארבע — מרים את השמיכה מאי-
לת.

חיים לנדאו (הליכוד):
התבייש לך על דברי ההפקר שלך, ורד משם. אתה
נציגו של עראפאת פה. התבייש לך.

מאיר פעיל (מוקד):
אלה בכלל לא דברי הפקר. בקרית-ארבע עושים
מעשי הפקר.

חיים לנדאו (הליכוד):
התבייש לך. אתה נציגו של עראפאת פה.

מאיר פעיל (מוקד):
אתה רוצה הכשר מן הרב גורן שאני יהודי כשר?
אין בעיות בנושאים האלה.
כתוצאה מכך אני מציע לכנסת, עם כל הכבוד,
בנחת ובשקט, להסיר את הנושא של כל שלוש הה-
צעות מסדר-היום, ולהחזיר את בעליהן אחר כבוד למ-
קומם.

היו"ר מ. בן-פורת:
אני רוצה לשאול את בעלי ההצעות לסדר-היום:
האם הם מסכימים להצעת השר להעביר את הנושא לדיון
בוועדה?

אברהם ורדיגר (חזית דתית תורתית):
אני מסכים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אני מסכים.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בא אני לעשות
את מה שלפי עניות דעתי משתמע מהגיון טיעוניו של
שר המסחר והתעשיה, הוא גם שר הפיתוח, שלא עמד
בו כוחו להמשיך בהגיונו ולהציע להסיר את ההצעות,
שהועלו כאן, מעל סדר-היום. בא אנוכי איפוא לה-
ציע למליאת הכנסת להסיר מעל סדר-יומה את הצ-
עות חברי-הכנסת ורדיגר, בן-מאיר וגאולה כהן — כל
אחת לחוד וכולן יחד.

חזון ההתנחלות של העיירות בשטחים המוחזקים,
כמו ימית, קרית-ארבע, מעלה-אדומים, גולנית, היה
והווה חזיון-שווא של הויה פוליטית מלכתחילה. תקו-
פתנו אינה זהה עם תקופת "חומה ומגדל", והשיטה
של קביעת העובדות בשטח, שהיתה נכונה בימי השל-
טון הבריטי ובנתונים המדיניים של הדורות הראשונים
של הציונות, אינה תופסת כיום. השימוש הפוליטי המוצ-
לח ביותר בשטחים המוחזקים הוא לא להתנחל בהם
אלא להסכים ולהכריז על נכונותנו להחזירם תמורת
הסכמי שלום ופירוזם.

חיים לנדאו (הליכוד):
עם יאסר עראפאת.

מאיר פעיל (מוקד):

אנו נמצאים עתה בתום התקופה שעדיין אנו יכו-
לים לזווג מכוח עצמנו את החזרת השטחים תמורת
שלום. אם נתמהמה עוד שנים מספר, סופנו שניאנס
עלידי המעצמות, ובכללן ארצות-הברית, להחזיר את
רוב השטחים בלי שנשיג שלום. הבעיה היא אם אי-
נוס זה יעשה לפני סיבוב מלחמה נוסף, או שניים,
או לאחר מכן.

בימים האחרונים הולך ומתברר כי גם מבחינה כל-
כלית, השמיכה התקציבית של מדינתנו קצרה מדי. כל
מי שמציע לכסות כסות תקציבית את הפרוייקטים בקר-
ית-ארבע, בימית, בגולנית, במעלה-אדומים וכיוצא בא-
לה, מוצא עצמו חושף ומשמים את אילת, את מצפה-
רמון, את כרמיאל וכיוצא באלה.

עלינו איפוא לאזור אומץ ולהפסיק לאלתר את ההת-
נחלויות בשטחים המוחזקים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
גם לכרמיאל התנגדת. עכשיו אתה רק אינך אומר
זאת. אבל אנחנו זוכרים את כל הרעש שעשיתם אז.
צעתם על נישול ועל קיפוח.

מאיר פעיל (מוקד):

אתה מטיח דברים כלפי אדם שבימי כרמיאל היה
בצה"ל ולא אמר כלום. אוכל לתבוע אותך לדיון על
הוצאת דיבה.

חיים לנדאו (הליכוד):

צריך להחזיר אותך לצה"ל, כדי שלא תוכל לדבר
באמת. זה פאטנט מצויין.

מאיר פעיל (מוקד):

אולי תציע לשר הבטחון שיציע לי איזה תפקיד
בצה"ל, בבקשה.

גאולה כהן (הליכוד):
לאיוו ועדה?

היו"ר מ. בן-פורת:
קודם כל, לוועדה.

גאולה כהן (הליכוד):
אני מסכימה.

היו"ר מ. בן-פורת:

אנחנו עוברים להצבעה. אעמיד להצבעה, זו מול
זו, את ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת, ואת ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

מנחם ידיד (הליכוד):
לוועדת הכלכלה.

הצבעה

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-
היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה
שתקבע עליי ועדת הכנסת — רוב

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
עליי ועדת הכנסת נתקבלה.

2. רמתן התרבותית של תכניות הראדיו והטלוויזיה

היו"ר מ. בן-פורת:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת מנחם
כהן: רמתן התרבותית של תכניות הראדיו והט-
לוויזיה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת מנחם כהן.

מנחם כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני בא להציע
לכנסת לקיים דיון ועיון בצורך לכונן ליד מליאת רשות
השידור מערכת מיעצת של אנשי רוח, אישי חינוך
ותרבות, לא כדי שישמשו חלילה צנזורים משגיחי כשר-
רות על אמונות ודעות, ולא כדי שיפקחו על מוראל
הציבור או שיאזנו שידורים לפי החלוקה הפוליטית.
מערכת זו, שאני מציע שתקום, חיונית לנו כדי לה-
ציל את שידורי ישראל בתחומי התרבות, האמנות, ערכי
רוח ודת, מידי ואנדאליסם רוחני ותרבותי, בורות וב-
ערות המולכים בכיפה ושלא בכיפה בשידורי הראדיו
והטלוויזיה שלנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשוני נא לצטט
קטעים אחדים מן המאמר שפירסם ב"דבר" הפובלי-
ציסט ואיש ההגות יואב, הלא הוא מיועצנו ישעיהו
אברך: "הקרב על הראדיו מתנהל תמיד בעמק הפור-
ליטי לשון היבשה הציבורית שלנו, ועיקרו עני-
יני שטחים ופארצלאציה; כמה דקות הוקדשו לזרם
זה וכמה לזה; את מי קיפחה המצלמה ואת מי העי-
דיפה. צריח המערכה המקובל הוא דוכן הכנסת, ובו,
שלא כמו מדוכן השידור, החלוקה היא מדויקת, עד
אלפית הסיעה. תקנון הדמוקראטיה מגן על הכול, ואתה
מרגיש כי הנאומים יורדים מן הדוכן כמו לאחר פרוקן
יצרים מפגי. דיברו ורווח להם.

"ואולם ההסתערות על נאומם של פרופסור אחד או
שניים בראדיו, הרצאת דברים והשקפות — הם זכאים
בכל זכות לומר אותן במיקרופון הלאומי לא פחות מש-
זכאי לכך כל בעל דעה אחרת — עושה כמה משיגורני
ישראל לגיבוריה של הדמוקראטיה, לשומרי חומותיה, ומו-
עיקה לימינם מיד כל מי שחירות הביטוי אמנם יקרה לו
בכנות. וכך נמצא הנושא בצוננים — נכווה אחר כך
ברוחותים.

"כי מלחמה שגויה כזאת מסיחה את תשומת-הלב מן

העיקר, מן העובדה שכל זה הוא, בידי חלק מן המחזיקים
בו היום, מכשיר מעוקם ומעוות מבחינה רוחנית, משר-
בש מצד הכיוון והממנה, והוא מן הכלים האדירים המטש-
טשים היום כל דמות ייחודית של עם ומדינתו. פעמים
מתקבל הרושם כי זוהי התקבצותה של חבורת נערות
וגערים שחלק מהם משטה בנו להנאתו וכופה עלינו טעמו
של ליבאנט מיושן ואנכרוני מעט. אבל התפיסה הפוליטית
היא רק צד אחד של הדברים, ויש בה בוודאי פנים לכאן
ולכאן. הנקודה שאין דנים בה בכנסת משום שאין היא
פוגעת או מקפחת שום דובר ושום סיעה, היא נקודת הת-
פיסה התרבותית הכללית המדריכה את ראשי המשרדים
שלנו, התפיסה הכללית והתפיסה היהודית". עד כאן דבריו
של ישעיהו אברך.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שירדה מנכ-
סיה הערכיים ולפני שהתערטלה מנכסי התרבות והאי-
דיאה, היתה החברה הישראלית רגישה לכל נסיון לש-
תול בקרבה גוף זה, והיתה דוחה מתוכה כל תופעה של-
לית ומזיקה בתחומי הרוח, החברה והמוסר. כל אדם,
ובייחוד אלה שבידם הופקדו מפעלי תרבות, ספרות ואמ-
נות לסוגיהם, היתה בו הרגשת ההבחנה בין טוב לרע,
בין יצירה של אמת לבין חרושת התפל והקלוקל. אלה
שהיו אמונים על החינוך ואלה שהיו ממונים על אמצעי
התקשורת וכלי הבהידור ידעו לבור בין ממש לאפס, לה-
גיש את הבשל ולהשיק את הבוסר, לדחות את המקולקל
ולהעלות את המתוקן.

בימינו שונה השיטה. ה"התמודדות" עם תופעות של-
ליות ושולי חיים וחברה מיוסדת, כביכול, על תפיסת
עולם מתקדמת, גישה נאורה והבנה פסיכולוגית, "ליברא-
ליות תרבותית וחברתית", שיטה היונקת את השראתה
מעטיני חבורת "יוצרים" פסבדו-בוהמית ואשר בתיסכולה
הפרובינציאלי להיות בוהמה ואנשי העולם הגדול אימצה
לה אמות-הסתכלות מעוותות ויוצאות דופן להכרת מהותו
של העולם המודרני והבנת תרבותו החדשנית.

אין אני בא לריב את ריבם של מי שנושאים עיניהם
למרום שבתה של הצנוורה, התולים תקוותם בגזירות מס-
פריים שבידה, אך בא אני לתבוע את עלבונה של התר-
בות המודרנית בספרות ובאמנות שנעשתה קרדום בידי
מתנמי סופרים, מתחזי מחזאים, ציירים ומשוררים, יוש-

תוכנית י"ב, ישיבה רמ"ט
— הצעות לסדר-היום (הכנה, גיבול, י. תמיר, ידיד, בן-מאיר) —

יוסף תמיר (הליכוד):
אל תהיה בטוח כל-כך.

מנחם הכהן (המערך):
אני מקווה שאין כוונות ודון.

מנחם יריד (הליכוד):
זה טוב יותר.

מנחם הכהן (המערך):
מכאן אני עובר לסוג אחר של תכניות, אלה הק-
רויות תכניות הדת והמסורת. תכניות הדת והמסורת
הן "התכניות של הדתיים" בעיני רוב הציבור בישראל,
דתי ושאינו דתי כאחד, מבחינת קהל המטרה. לא ניכר
בתכניות האלה שום מאמץ ואין ניכרת בהן כל יומרה
להגיע אל מעבר לקהל הצופים הדתי המצומצם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אין זה מדויק, חבר-הכנסת הכהן. על כל פנים,
זו הערכת מצב משלך.

מנחם הכהן (המערך):
על כל פנים, זה תכנם של השידורים והם מעי-
דים על עצמם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אל תקבע עובדה. אני חולק על כך.

מנחם הכהן (המערך):
מראש יש לתכניות אלה דימוי של פינה קטנה
וצדדית, מין שסתום לצאת ידי חובה כלפי הדתיים,
כלומר, מטרד שאי-אפשר להיפטר ממנו. לפעמים, כא-
שר הכוונה היא "להראות" את החיים הדתיים למי
שאינו חי חיים אלה, הרי מתמדת התפיסה העקרונית
של עושי תכניות אלה, ואולי בשל חוסר תפיסה עק-
רונית והעדר מדיניות ברורה ורחבת-אופקים, לובשות
תכניות אלה אופי של הצגת "שמורת טבע" או "תחום
המושב" הדתי, כגון הצגת אקוטיקה של עולם זר
ומזר, ולשון מבולבלת ובלתי-מובנת.

אולם חמורה יותר העובדה שבמצב זה מחטיאות
תכניות אלה את ייעודן החברתי והחינוכי העיקרי וגם
עושות פלסתר את הרעיון הדתי, שכביכול הן נשענות
עליו או על כל פנים ראוי להן להישען. שכן מצב
דברים זה משמט מראש את הקרקע מכל נסיון אמיתי
להקים גשר של הידברות בין חוגים דתיים ובלתי-
דתיים ולהציג מצע רחב של קיום יהודי וזהות יהו-
דית בימים קשים אלה. יש ויש מכנים משותפים רבים
שמכוחם יכולים בעלי כל האמונות והדעות בישראל ללכת
בצוהת כבדת-דרך ארוכה, וכמזומה שהעלאתם הנאותה
והתרבותית, המתקבלת על כל הלבבות, של מכנים
משותפים אלה היא בגדר שליחות לאומית ראשונה-
במעלה, טעם, ידע והשכלה, הרגשה של ייעוד,
המגיעות — או על כל פנים עשויות להגיע — לרוב
מניינם ורוב בניינם של אורחי ישראל. אולם הצגתם
הנאותה של ערכי היהדות, מסורתה ותרבותה, היא לא
רק שליחות לאומית נחוצה ודחופה, כי אם גם שלי-
חות דתית שבלעדיה אין להבין כלל את המניע של
אנשים דתיים במוצאה שלוש בפניה דתית בטלוויזיה.

בי קרנות ומתפרנסים מהן, גטולי דמיון יוצר ועקרי-
מחשבה. בא אני לעמוד על רמת התכניות של הט-
לוויזיה הישראלית הממלכתית, אשר מסכה נעשה פרוץ
לחוסר כשרון, לא למעלה מביונוניות ולמטה מהזול וה-
מפוקפק. בא אני לבקש על נפשו של האזרח בישראל,
שלא מרצונו עשתה הטלוויזיה את ביתו מועדון לילה
ופונדק מרוחי לארחי-פרחי של עולם הבידור והחל-
טורה.

חלילה לי מלערער על זכותם של הרוצים או אינם
רוצים ליהנות, להתבדר ולבלות בחיקו של בידור זול,
זולל וסוטה. אך אני מערער על התפקיד שנטלה לעצמה
הטלוויזיה הממלכתית שלנו להביא עזולה אל תוך בתינו
ותובע את זכותנו ליהנות משירות ממלכתי בלי
לסמם את הרגשות האסתטיים שבנו, בלי לטמטם את
החושים האתיים שבקרבנו ובלי להשחית כל זיק וזיקה
ליצירה תרבותית אמיתית ואמנותית של ממש.

אברהם גיבולר (המערך):
יש טעם שונה לגמרי.

מנחם הכהן (המערך):
חברי הכנסת, איך, כנראה, לטלוויזיה חוסר כשרון
יותר משיש בתחומים אחרים, כשם שאין שם, כנראה,
כשרון יותר משיש בתחומים אחרים. אבל יותר מכל
תחום אחר ניכרים בציבור הרחב הכשרתם, כישוריהם
וכשרונותיהם של עורכי תכניות הטלוויזיה, שכן תכ-
ניות אלה נכנסות לביתו של כמעט כל אזרח ביש-
ראל. למותר, כמדומה, להרחיב את הדיבור על עוצ-
מתו הרבה של המדיום הטלוויזיוני לגבי עיצוב פני
החברה ועל הפוטנציאל החינוכי הרב הגנוז בו לגבי
אורחי ישראל. יש להניח כי בכל מקום בעולם חבל
לבזבז אפשרויות כאלה, אולם בישראל, בישראל של
דור זה, ביובוז כזה אינו רק שערוריה כי אם גם פשע
שאינו כפרה ואין לו תמורה, כי החברה הישראלית
— ולא צריך להיות סוציולוג כדי לדעת זאת — היא
עתה בתהליך של התהוות, בגיל הקריטי שרישומה אינו
נמחה זמן ממושך. מפגש התרבויות בישראל הוא הז-
דמנות היסטורית מיוחדת במינה מבחינה זו. והנה אנו
מתחייבים בידנו מכשיר רבי-עוצמה מבחינת השפעתו האפ-
שית על התהוות חברתית זו; ואנחנו ייתכן כי עוצ-
מתו בחברתנו מופרזת וייתכן כי הרגישות לטלוויזיה
בישראל מוגזמת ואפשר שיש מקום לעקור תופעה זו,
אולם העובדה עובדה. לכן ביובוז מכשיר קומוניקציה
חינוכי חשוב כל-כך, שאין לו מתחרה בישראל, הוא
בכיה לדרור.

כשלוש שליחות החינוכית והתרבותית של הטלוויזיה
הישראלית איננו בהכרח תוצאת חוסר מקצוענות של
הפונקציונרים השונים ואינו דווקא בשל תיפקוד בל-
תייכונן של העושים במלאכה. אדרבה, ייתכן שמק-
צוענות יתרה היא בעורכי תכניות הטלוויזיה. כלומר,
מקצוענות יתרה מול ערכיות מועטת וכשרון מצומצם,
שכן תרבות, טעם, ידע והשכלה, הרגשה של ייעוד,
תחושות חברתיות וציבוריות נכונות, הם ממרכיבי הצ-
לחת שליחות החינוכית הרבה יותר מתיפקוד מקצועני,
שבדודאי אין לזלזל בו כשלעצמו. יותר משיש בטל-
וויזיה הישראלית חוסר רצון טוב, יש שם קטנות-מוחין
וחוסר טעם ותרבות, ויותר משיש כוונות ודון, יש בפש-
טות חוסר כשרון.

ואם אלה מגזרי השכלה, תרבות, אמנות או חינוך — יהיו מיוצגים במוסדות במסגרת המספרים הנקובים בחוק.

לדעתי, אחת החולשות של רשות השידור היא בכך שהמוסדות שנקבעו בחוק לנהל את רשות השידור, לש-קוד ולעצב את מדיניותה, להקפיד על רמתה התרבותית והאמנותית, להקנות באמצעותה לכל בית בישי-ראל ערכים מן המורשת היהודית ואינפורמציה על הישגי מדינת ישראל, — המוסדות הללו אינם מת-ייחסים ברצינות לתפקידם. הם צריכים להיות מעורים בזה יותר. מי שמתמנה למליאת רשות השידור חייב לדעת שיש עליו אחריות. הוא חייב להאזין לרחשי הציבור, להפעיל את התעניינותו ולהנחות את רשות השידור. אני מכל מקום, כשר הממונה, רואה חובה לעצמי לחזק את סמכותם של מוסדות רשות השידור לגבי כל מה שנעשה ברשות השידור: לחזק את סמ-כות המליאה; לחזק את סמכות הוועד המנהל; לחזק את סמכות המנהל הכללי, כי הוא הנושא באחריות כלפי הציבור, והציבור רשאי, באמצעות המכאניסם הקבוע בחוק, להעביר מנהל כללי מתפקידו.

ידידיה בארי (הליכוד):

אמרנו לנו, לחברי הכנסת, חברים יוצאים של הוועד המנהל של רשות השידור, אישים נכבדים מאוד בציי-בור הישראלי, שחרף היותם חברי הוועד המנהל היו חסרים כל סמכות וכל שליטה לקבוע את רמת התכ-ניות.

יצחק בן-אהרן (המערך):
אינם משתמשים בסמכותם.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:
אני מבקש שהיושב-ראש יגן עלי.

ידידיה בארי (הליכוד):
הכוונה לא היתה להפריע.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

הקשבתי לקריאה ואני יודע על הטענות הללו, יחד עם זאת אני סבור שהם לא מיצו את סמכותם, ולא קל למצות סמכות. אבל צריך לדעת למצות את הסמ-כות, ואני רוצה לקוות שהוועד המנהל הנוכחי עושה עבודתו בנאמנות ואינו נרתע מלהפעיל ולמצות את סמכותו.

בהקשר זה אני רוצה לומר: אני מתייחס בחומרה רבה לאיומי הסאנקציות של העובדים בטלוויזיה כלפי החלטת המנכ"ל והוועד המנהל.

יוסף תמיר (הליכוד):
נכון, זו עובדה.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

אני נכנס לגופן של ההחלטות. אני מתייחס בחומ-רה לאיומים, לא מפני שאני חושב שההפסד שייגרם לציבור בעקבות הפסקת השידורים יעלה על שכרו של הציבור על-ידי ניצול תרבותי של הפנאי בשעות הא-לה, אלא מפני שטלוויזיה ממלכתית, שלא תהא בתוכה משמעת, שסמכות מנהליה ומוסדותיה תעורער מבפ-נים, לא תוכל להתקיים לאורך ימים.

תכניות הדת והמסורת בטלוויזיה הגיעו למצב שמז-הים אותן לא עם הדת אלא עם הדתיים, כי תכניות אלה לא הצליחו להשתחרר מן הדימוי שיש לפול-טיקה הדתית בישראל. לכן כל החציצה והדחייה, שפיתח חלק גדול מן הציבור הישראלי כלפי המפלגות הד-תיות, קיימת גם כלפי תכנית הדת והמסורת בטל-וויזיה.

חברי הכנסת, המערכת המייעצת, שאני מציע שת-קום, צריכה להיות עצמאית בשיקול-דעתה. אל לה להתוודע לרשות ואל לה לשמש ככתר אחד עם מליאת רשות השידור, אשר כבודה מונח בקרן-הזווית של המפ-תח המפלגתי והאיוון הפוליטי. גדרי מעורבותה, סדרי עבודתה וסמכויותיה של המערכת המייעצת צריכים להי-קבע על-ידי גורמים שונים: גורמים מתחום החינוך, הרוח והתרבות של החברה הישראלית.

מן הראוי כי הכנסת, הנותנת דעתה לעתים קר-ובות מדי על שאלות איוון אמנות ודעות בשידורי יש-ראל, תתייחס גם במלוא הרצינות וכובד-הראש לתוכן הערכי והחינוכי של שידורי ישראל. אני מציע לכנסת שתקיים דיון בנושא זה. ימים רבים לא קויים דיון בנושאי תרבות בבית הזה.

ידידיה בארי (הליכוד):

העובדה שנציגי הטלוויזיה בחרו להיעדר מן האו-לם, זהו דבר אופייני ביותר.

היו"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

כל מי שמבקר אינו אוהב להיות נושא לביקורת. זו חולשה אנושית.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אודה על האמת: אינני מאושר מריבוי הדיונים על רשות השידור בפש-טות מפני שאני סבור שהמסגרת לדיונים אלו היא מוסדות רשות השידור: מליאת הרשות, הוועד המנהל של הרשות, הנהלת הרשות.

היו"ר מ. בן-פורת:

אגב אורחא, הבוקר דחו היושב-ראש והסגנים שתי הצעות דחופות לסדר-היום בעניין הטלוויזיה.

ידידיה בארי (הליכוד):

אדוני השר, הבעיה היא שהמוסדות האלה אינם נבחרים על-ידי הציבור וכאן לפחות מתיימרים לשבת נבחר הציבור.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

מלבד זאת, הטלוויזיה אינה מוסד פרטי.

שרי-החינוך והתרבות א. ידלון:

לא אמרתי שזה עניין פרטי. המוסדות הם ציבו-ריים, והכנסת חוקקה חוק שלפיו מתמנים חברי המוס-דות הללו. אין פה שום פעולה שרירותית. אני לפחות יודע שכאשר נפלה בחלקי הוכחה או החובה להיות גורם במינוי מוסדות רשות השידור, הקפדתי שכל המג-זרים בציבור — אם אלה מגזרים ציבוריים פוליטיים

חוברת י"ב, ישיבה רמ"ט

— הצעות לסדר-היום (ידליו, הכהן, בן-אהרן, בארי, ידיד, בן-פורת) —

יצחק בן-אהרן (המערך):
אינה יכולה להיות שווה לכל נפש.

מנחם הכהן (המערך):
היא גם צריכה להיות בעלת רמה.

שרי-החינוך-והתרבות א. ידליו:
זה עניין אחר. לי, למשל, אין כל ספק, שהדור הצעיר חשוף לשידורי הראדיו והטלוויזיה לא פחות שעות משהוא חשוף למאמץ החינוכי המאורגן של מערכת החינוך, למן האזנה לטראנזיסטורים ולמוסיקה קלה ועד לריתוק לשידורי הטלוויזיה בשעות הלילה המאוחרות. מפני כך אינני חושב שנוכל להשתחרר מעידן הטלוויזיה. אי-אפשר לסגת אחור, אי-אפשר להחזיר את הגלגלים אחורנית, אנחנו אפילו מפגרים — רק ערוץ אחד, רק תחנה אחת. צריך לראות את הפרובלימאטיקה שהטלוויזיה מביאה עמה. זאת בהחלט אני מבין. אינני חושב שהמסגרת לדיונים היא הכנסת. המסגרת היא מוסדות רשות השידור. מכל מקום, כשר ממונה אינני מבקש להשליט את טעמי ואת גישתי על השידורים. אינני רוצה להיות צנזור, אינני צריך להיות צנזור ואין ערך היום שאומר מה הערכתי לרמה זו או זו. עניין זה מסור ביד מוסדות רשות השידור. כל מה שאני יכול לעשות, עושה אני זאת — תובע אני מהם לשאת באחריותם.

ידידיה בארי (הליכוד):
אף-על-פי-כן, האם לדעת כבוד השר הטלוויזיה כטל-וויזיה מעלה את הרמה התרבותית של הציבור, או מורידה אותו?

יצחק בן-אהרן (המערך):
בתחומים רבים הטלוויזיה היא למעלה מן הרמה התרבותית של הציבור. היא אינה יכולה להיות טובה הרבה יותר מן הציבור עצמו.

שרי-החינוך-והתרבות א. ידליו:
יש שידורים המניחים את דעתי.

יצחק בן-אהרן (המערך):
90% מן הסרטים הם רצח. בעד זה משלמים.

מנחם ידיד (הליכוד):
אולי יעשו מחקר כמה אנשים צופים בטלוויזיה הירדנית?

הי"צ מ. בן-פורת:
חבר-הכנסת ידיד, אין לי כפתור לסגור את הדיבורים. עזרו לי.

שרי-החינוך-והתרבות א. ידליו:
יש שידורים המניחים את דעתי, ויש שידורים שאינם מניחים את דעתי. אינני רוצה לפרט, כי אינני רואה את תפקידי כצנזור. חושב אני שיש התפתחות חיובית, בהחלט. מבחינה השוואתית, יש התפתחות חיובית. בית-מודאג אני ממצבה הכספי של הטלוויזיה, של רשות השידור, היא ממש על סף ההתמוטטות, גזה מכביד מאוד על הפקות עצמאיות. מודע אני גם לפרובלימאטיקה אחרת. לא רציתי להרחיב על זה את הדי-

חברי הכנסת אולי אינם יודעים באיזו מידה אני שקוע כיום במאמצים קשים מנשוא לגייס אמצעים כדי לקיים את רשות השידור שהיא במצוקה כספית נוראה, בגרעונות וחובות משנים. קשה לבוא לעזרתו של מוסד שעובדיו מזעזעים אותו מבפנים, וחובת העובדים לעשות כל מאמץ להסכון, ליעול ולשמירה על המשמעת.

אמרתי שאיני מאושר מריבוי הדיונים, כי המסגרת לדיונים בסוגיה שהביא חבר-הכנסת מנחם הכהן היא מסגרת מוסדות רשות השידור. אני יכול להסכים אי-שית למאמרו של ישעיהו אברך. אני חושב שלו היו דברי חבר-הכנסת מנחם הכהן — דברים מנוסחים ומבוססים על-פי גישתו — מתפרסמים במאמר, הייתי טוען שהוא הפריז קצת בביקורתו, ואולי פה ושם אפילו...

מנחם הכהן (המערך):
אינך מסתכל בטלוויזיה.

שרי-החינוך-והתרבות א. ידליו:
יכול להיות, איני רואה הכול.

יצחק בן-אהרן (המערך):
למה אינכם משתמשים בכפתורים מסויימים? יש סדרות שבהן אני לוחץ על הכפתור.

ידידיה בארי (הליכוד):
יש אנשים בקהל שצופים מתחילת התכניות ועד סופן, כי זה התוכן הרוחני שלהם.

מנחם ידיד (הליכוד):
אפשר להתחיל תכנית מערוץ לערוץ.

הי"צ מ. בן-פורת:
אבקש את חברי הכנסת לא להפריע ולאפשר לשם לסיים את דבריו.

שרי-החינוך-והתרבות א. ידליו:
אדוני היושב-ראש, חושב אני שצריך לאפשר לי להתחיל. עדיין לא התחלתי, רק השיבותי על קריי-אות-ביניים.

חזור אני ואומר: הנושא, שהובא על-ידי חבר-הכנסת מנחם הכהן, הוא לגיטימי כמאמר ביקורת, אבל אינני סבור שהכנסת צריכה להחליט בין גישתו של אברך ובין גישתו של חבר-הכנסת מנחם הכהן ובין גישה אחרת שעשוי היה להביא חבר כנסת אחר. אינני מתרעם על יזמות חברי הכנסת, מפני שידוע אני כי מדיניותה של רשות השידור, רמתה של רשות השידור, רמתם של השידורים, המאמץ לאיזון שרשות השידור מצווה עליו לפי החוק, — כל אלה מעסיקים את הציבור הרחב. אם מותר לגלות סוד, מוצף אני מכי תבים שרק המיעוט שבהם, אם בכלל, הם מכתבי יישר כוח; הרוב המכריע הם בהחלט מכתבי מורת-רוח. אינני מסכים, חבר-הכנסת בן-אהרן, הכוח שיש לך ללחוץ על הכפתור אינו נחלת ההמונים ובני הנוער. אין שום ספק, למדתי קצת את מחקר הטלוויזיה, ראיתי חובה לעצמי ללמוד מחקרים — יש לטלוויזיה כוח מגנטי מרתק. אפשר בלעדיה, אבל כאשר היא קיימת, קשה להינתק ממנה. וזו בהחלט בעיה.

ה' שבט תשל"ו (7 ינואר 1976)
— הצעות לסדר-היום (ידלין, י. תמיר, בן-פורת, הכהן); חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב)
(תיקון); חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) (בן-פורת, שינמן) —

דה לדראמה, ספרות ואמנות. פועלת ועדה מיוחדת למו-
רשת ישראל, פועלת ועדה להסברה, השכלה ודוקומנ-
טאציה, פועלת ועדה לענייני לשון, ורואה אני את הוועד
המנהל כוועדה לענייני החדשות. הוא אחראי שבחדשות
תהיה אינפורמציה מהימנה ומאוזנת.

הוועדות מורכבות, פרט לוועד המנהל, מחברי המלי-
אה וגם ממומחים שאינם חברי המליאה. חושב אני שח-
בתם ללוות את השידורים ולהקפיד על עליית רמתם.

אדוני היושב-ראש, לא הייתי ממליץ על דיון בכנסת.
הכנסת אינה צריכה להיות עורך ראשי של שידורים, כשם
שגם השר איננו עורך ראשי. השאלה עלתה מפני שהיא
מעסיקה את הציבור, ולכן אינני מציע להסיר את הנושא
מסדר-היום. המלצתי היא להעביר את הנושא לוועדה;
ושם אפשר יהיה ללמוד על פעילות מליאת רשות השי-
דור, על מבנה ועדותיה. בוודאי העצות הטובות והרעיו-
נות הטובים שיש לחברי הכנסת ויכלו לבוא לידי ביטוי
בדיון בוועדה.

היו"ר מ. בן-פורת:

האם חברי הכנסת מנחם הכהן מסכים להעברת הנו-
שא לוועדה?

מנחם הכהן (המערך):
מסכים אני.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנו-
שא לדיון בוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד אותה
להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך
והתרבות נתקבלה.

ד. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1975; חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשל"ו—1975 * (הצעת חבר-הכנסת פ. שינמן)

אומר בסעיף 27(א), בדבר אלמנה או אלמן שחזרו וניש-
או: "אלמנה הזכאית למענק לפי לוח ד' עקב נישואיה,
זכותה לקיצבה חפקע, אולם אם חדלה להיות נשואה לפני
תום שנתיים מהיום שבו חזרה ונישאה, או שתוך תקופה
זו החלו הליכי גירושין בינה לבין בעלה בפני בית-דין
או בית-משפט, תהא זכאית מחדש לקיצבה החל מהיום
שבו חדלה להיות נשואה כאמור, והמענק ששולם לה
ייוקף על חשבון הקיצבה".

וכן חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב),
תשל"ו—1970, קובע בסעיף 31(א) בדבר מענק לאלמנה
שנישאה: "אלמנה שהיא זכאית לקיצבה ונישאה — ישר-
לם לה מענק כקיצבה שהיתה זכאית לה לאחרונה לפני
נישואיה כפול שלושים ושש".

אני מציע תיקונים לחוקים אלה כלהלן: בסעיף 27
לחוק הביטוח הלאומי יבוא במקום "שנתיים" — "שלוש

בור, אבל למען האמת יש בעיה במפגש של מינהל
שהוא נציג ציבור עם אנשי יצירה, אנשי מקצועות
חפשיים, אמנים אנשי יצירה.

יוסף תמיר (הליכוד):

אדוני השר, קיים חוק רשות השידור. מדוע אין
מקיימים אותו?

שר-החינוך והתרבות א. ידלין:

אל תמשוך אותי לנושא אחר. יש בעיה במפגש
הזה. חבר-הכנסת בארי, כדאי להבין זאת. כאשר במס-
גרת אירגון היירארכי ביורוקראטי, ממוסד, פועלים אנ-
שי פרופסיה, אנשי אמנות, אנשי עתונות — יש פרו-
בלימות. אינני מתעלם מזה. הדבר קיים גם בתיאטרון
כאשר הוא בנוי על חופש הביטוי, זה קיים גם בתחום
המדע, זה קיים גם בתחום הטלוויזיוני. לא הייתי רוצה
לתת מכה לאספקטים יצירתיים חיוביים. אבל אני מס-
כים — הכול צריך להיות תוך אחריות ציבורית, תוך
שמירת רמה אמנותית, תוך הימנעות מקלוקל סנסאציוני
וברוח החוק. כי החוק מחייב את כולנו.

אשר לשידורים המכונים שידורים דתיים, גם כאן אי-
נני רוצה להעריך הערכות, הייתי מקבל בברכה ששי-
דורים אלה, המיועדים לקרב את מורשת ישראל לכל העם
בישראל על כל גווני וורמיו, יהיו פתוחים לכל גוני ההש-
קפה הדתית המסורתית שקיימים בחברה, גם בתוך המג-
זר המכונה בפנינו דתי וגם בקרב בעלי אמונה מסורתית
שאינם מגדירים את עצמם כדתיים או כדתיים אדוקים.
סבור אני שאילו היו השידורים פתוחים ומגוונים יותר,
היו טובעים את חותמם החיובי על הצופים.

להצעה הקונקרטית שהביא חבר-הכנסת הכהן להקים
ועדות מיעצות שיטפלו בשאלות רמת השידורים, רוצה
אני לקבוע שמליאת רשות השידור הקימה ועדות בתחור-
מים השונים. ליד מליאת רשות השידור פועלת, למשל, וע-

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, נעבור עתה לשתי הצעות חוק משור-
לבות: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון),
תשל"ו—1975, וחוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון),
תשל"ו—1975, — הצעת חבר-הכנסת שינמן. רשות הדי-
בור לחבר-הכנסת שינמן.

פנחס שינמן (חזית דתית לאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מביא לפני
הכנסת שתי הצעות תיקון לשני חוקים. האחת מחיי-
חסת לסעיף 27 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב),
תשכ"ח—1968, והאחרת — לסעיף 31 לחוק שירות
המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), תשל"ו—1970.

אסביר תחילה הצעותי מה הן ומה טיבן, ואחר כך
אסביר את הרקע, המניעים והסיבות שהביאו להגישן.

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח—1968,

— חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון); חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) (שינום), (בן-פורת, ברעם) —

ווצר מקרה שהאשה באה להירשם שוב לנישואין בלי שקיבלה גט מבעלה, והרי זו אשת איש והתוצאות מתקלה זו בלתי-תוארו; (ה) יש אלמנות שנישאו בצורה בלתי-רשמית ונגטשו אחר כך על-ידי בעליהן, והן פוחדות לב-קש גט, כי אין להן תעודות נישואין רשמיות והן נשא-רות בעיגונן. רק בשבועות האחרונים היה לנו בתל-אביב מקרה דומה של אשה אלמנה שפנתה אלינו בבקשת עזרה; (ו) וכן יש אלמנות שאמנם התחתנו כחוק והפסידו את קיצבת תקופה זו של שלוש שנים, וכעבור זמן קצר לא עלה זיווגן יפה והתגרשו מבעליהן החדשים, ואז מצאו עצמן הנשים זקוקות לסעד ולעזרה סוציאלית.

מטרת הצעתי היא למען תקנת האלמנות, והיא אומרת שביחס לגימלאות מטעם הביטוח הלאומי תחזור הזכות ל-אשה האלמנה ליהנות מן הקיצבה "עד שלוש שנים" במ-קום "שנתיים", וזאת במקרה שהיא מתגרשת או מתאל-מנת תוך תקופה זו של שלוש שנים, או אם תהליך הגי-רושים התחיל תוך הזמן הזה.

וכן באה הצעתי ביחס לגימלאות במסגרת חוק ש-ירות המדינה, שכל אלמנה הנישאת אינה מאבדת את ה-זכות לחזור ולקבל קיצבה במשך חמש שנים מיום הני-שואין. זכות זו באה לה מלבד סכום הקיצבה כפול שלו-שים ושש, שהיא מקבלת עם נישואיה החדשים, והיה אם תתגרש בתוך התקופה של חמש שנים, ייחודשו הגימ-לאות כמקודם.

אדוני היושב-ראש, צו התורה הוא לעמוד לימין האשה האלמנה, וחכמינו ז"ל דאגו תמיד לטובתה ולתקנתה. בספר איוב מודגשת תשומת-לבו של איוב לכאבה של האלמנה ולצרותיה ורצונו לעזור ולסייע לה. וכך אומר איוב: "ברכת אובד עלי תבוא, ולב אלמנה ארנין". במה ואיה היה איוב מרנין לב אלמנה? מסביר התלמוד במסכת בב"ב: "דההא אלמנה דלא הוה נסבי לה, הוה אויל שדי שמה עילויה". מפרשים רש"י ורבנו גרשום: אם היתה אלמנה שלא נישאה לאיש, היה איוב מוציא קול ומפר-סם שם, שהאלמנה היא קרובתו, או שהיה מדבר בה לה-שיאנה, היינו הרבה לעשות כדי להשיא את האלמנה לאיש, לבל תישאר בודדה. ובכך נקרא "מרנין לב אלמנה".

גם אנחנו נחוקק תיקון ונעשה מעשה טוב, כדי להקל על האלמנה שלא תישאר לתמיד בודדה, והיה זה שכרנו. כי שכר מצווה מצווה, ושכר מעשה טוב — כבוד והדר לעושי, ותפארת לו מן האדם.

על כן אני מציע להעביר את שתי הצעות החוק לוועדת העבודה, לשם הכנתן לקריאה ראשונה.

היח"ר מ. בן-פורת:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה מ. ברעם:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להת-ייחס לשתי הצעות החוק של חברי-הכנסת שינום: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון) תשל"ו—1975; וכן חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשל"ו—1975. ועל דעת שר האוצר גם אני רוצה להצטרף להצ-עה להעביר אותן לוועדת העבודה של הכנסת, לשם הכנתן לקריאה ראשונה, שהרי זהו דיון מוקדם.

אמנם חשוב אני שגם עכשיו החוקים שלנו בתחום זה מתקדמים למדי, וגם הסבירות שבחוק הביטוח הלאומי,

שנים: ובחוק שירות המדינה (גימלאות) יבואו התיקונים דלהלן: (1) בסעיף 31, בסיפה של פסקה (ג) יבוא: "המ-חצית השנייה של מענק הנישואין שתשולם בתום שנתיים מיום הנישואין תהיה מבוססת על המשכורת הקובעת באו-תו מועד"; (2) במקום פסקה (ד) לסעיף 31 לחוק יבוא: "(ד) הופקעו הנישואין השניים תוך חמש שנים מיום שנתקיימו, הופקעו בכל זמן שהוא כתוצאה מהלי-כים שהחלו בהם תוך שנתיים מיום שנתקיימו, תשולם לאשה מיום הפקעת הנישואין השניים אותה קיצבה שהיתה משתלמת לה אותה שעה אילולא ניש-אה, אולם אם כבר שולם לה מענק או מחציתו לפי סעיף זה, יופחת שיעור הקיצבה עד אשר הסכום שיופחת יהיה שווה לסכום המענק שקיבלה, ובלבד שלא יופחת שיעור הקיצבה בשום חודש מעל למחציתה"; (3) אחר פסקה (ה) לסעיף 31 לחוק תבוא פסקה (ו): "(ו) משתלמת לאשה קיצ-בה בגין מותו של בעלה מנישואיה השניים, למעט קיצבת שאיר מהמוסד לבטוח לאומי, לא תהא זכאית לקיצבה לפי פסקה (ד) של סעיף זה".

ועתה הסבר לתיקונים אלה. המציאות מראה שאל-מנות צעירות או מבוגרות אינן ממהרות להינשא בשנייה, היות וכל אלמנה הנישאת מפסידה את הגימלאות שמקבלת עקב מות בעלה. ידוע הדבר, כי אלמנה הנישאת לא תמיד מצבה הכלכלי נעשה שפיר יותר. אם זו אלמנה מבוגרת — נישאת היא למבוגר שהכנסתו אינה מבוססת, ואם אלמנה צעירה — גם אז אינה חוזרת למעמדה הכלכלי האיתן שהיה לה עם בעלה הראשון. ולכן, לו היתה אפ-שרות להשאיר לאשה את הגימלה מבעלה הראשון אף אם היא נישאה בשנייה, היינו גומלים חסד עם האלמנות, כי היו נישאות ללא היסוס, מאחר שלא היו מפסידות מאומה מבחינה כלכלית. אך ברור לי שאין להצעה זו כל סיכוי להתקבל, ויש להסתפק בחוק המחייב פיצוי של קיצבה חד-פעמית כפול שלושים ושש לאלמנה שנישאת. ובזאת מסתיימת תלותה של האשה בגימלה הבאה בזכות בעלה הראשון.

התוצאות מן המצב החוקי הזה הן, שהאלמנה נש-ארת באלמנותה בלי לרצות להינשא בשנייה. והלא המ-דינה, הציבור והאשה עצמה אינם מעוניינים שהאשה תי-שאר כל ימי חייה בודדה, גלמודה ולא-נישואה. איך אמרו חז"ל: "טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו", פירושו: טוב לאשה לשבת בשניים, היינו להינשא לאיש, מאשר לשבת כאלמנה. ועל כן חובה קדושה לסייע לאלמנה, לקיים "יתום ואלמנה יעודד" ולהיות "עושה משפט יתום ואל-מנה", ולהקל עליה, למען יהיה לה הרצון להינשא לאיש.

אדוני היושב-ראש, מה המצב לאמיתו כיום? האם מעדיפה האלמנה להינשא בשנייה על לשמור על הקיצבה שלה מבעלה הראשון? מעניין לשמוע על התופעות הקיי-מות בנדון: (א) רבות מהאלמנות אינן מתחתנות כלל; (ב) יש אלמנות החיות עם גבר בלי חופה וקידושין, ובי-תוכן הרבה אלמנות צעירות. מלבד הניעור שבדבר, הרי נמנע על-ידי כך גידול המשפחה, ואם נולד ילד מחיים משותפים כגון אלה, מקבל הילד רק שם של אחד מהוריו, דבר העלול לגרום לו סיבוכים, אי-נעימויות ואח-פז'נפש; (ג) יש המתחתנות בחוץ-לארץ בנישואין אזר-חיים כדי שכאן לא ייודע על נישואיהן; (ד) יש המת-חתנות בחופה וקידושין בשקט, ללא פירסום, ללא רש-מיות ולא דרך מחלקת הנישואין הקבועה. ואז יכול להי-

— חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון); חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון) (ברעם, בן-פורת); הצעה לסדר-היום (שינון, אולמרט) —

היו"ר מ. בן-פורת:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את שתי הצעות החוק לוועדת העבודה, לשם הכנתן לקריאה ראשונה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1975, והצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשל"ו—1975, לדיון מוקדם בוועדת העבודה נתקבלה.

היו"ר מ. בן-פורת:

חברי הכנסת, אני מפסיק את ישיבת הכנסת לעשר דקות עד שיתאפשר לנו לממש את סדרי-היום. הישיבה תתחדש בעוד עשר דקות בערך.

הישיבה נפסקה בשעה 13:04, וחודשה בשעה 13:14.

ה. הצעה לסדר-היום

הצורך הדחוף בשיקומה החברתי והכלכלי של שכונת מוסררה

נה זו חלה תפנית קיצונית החל משנת 1968, בשעה שאז חדה העיר ירושלים, ושכונת מוסררה, אשר שכנה במשך שנים על הגבול ממזר, הפכה להיות נקודת המפגש שבין שני חלקי העיר, לכל מה שטוב במפגש הזה ולכל מה שרע בו, ובמיוחד לכל מה שרע בו. בראש ובראשונה בלט הדבר בתחום של סחר ושימוש בסמים. דרך השכונה, דרך מוקדים מסוימים שבה, עוברת בשטח זה פעילות בהיקף מזעזע ומדאיג, וכמי שחי בשכונה זו בשבועות האחרונים שעות ארוכות מדי יום ביומו, אני יכול לומר שהמבטים של בני הנוער, המבטים הגזעניים של אנשים אשר נראים כבר מכורים לסמים, הם דבר מזעזע ומחריד, והוא עובד קיימת, אדוני היושב ראש.

אבל זהו אספקט אחד בלבד. אספקט אחר היא הנור מה החריגה אשר הולכת ומתגבשת בקרב גורמים רחבים שהם חלק משכונה זאת, נורמה שיש לה כל מיני סיבות חברתיות שעוד אעמור עליהן, אבל היא הולכת ומנכרת ציבור שלם מן החברה הרחבה והופכת אותו לציבור שפוטנציאלית, עלול להידרדר למעשים האפלים והמסוכנים ביותר מבחינה חברתית. פגשתי בשכונת מוסררה עשרות רבות של צעירים שהם באים מאותה נקודת ביניים שבה עדיין ניתן לשקמם ולהצילם, ניתן להפוך אותם ליסוד חיובי בחברה הישראלית, והם רוצים בכך ומשתוקקים לכך, וזה נוער טוב, נוער שרוצה לתרום לחברה, אבל כתוצאה מן ההתדרדרות הוא נמצא באותה נקודת-ביניים גם אם פניו לכיוון השני, גם אם פניו לעבריינות ולהתנכרות מוחלטת לחברה, לשימוש באמצעים מסוגים שונים שבעבר לבשו לפעמים ממדים לא-סימפאתיים ואשר עלולים לחזור על עצמם.

ומעל לכול, הדבר המדהים שראיתי אותו בממדים קטנים יותר, עלי להודות, במבשרת ירושלים; וראיתי אותו בממדים שעד שאינך נתקל בהם, רואה את הדברים וחוש אותם במגע ישיר וממראה עיניים, אינך יכול להבין כיצד יכול לקרות במדינת ישראל, באזור שהוא ממש במרכז של עיר בירה, מאות מטרים אחדים ממזרח לכיכרות המרכזיים ולרחובות הראשיים, חיים אלפי איש, כביכול מנות-

המדבר כיום על שנתיים, גם היא עדיין לא גרמה תקלות רבות, אבל בהתחשב בעובדה, אדוני היושב-ראש, שמדובר באספקט אנושי ראשוני-במעלה, ולצערנו נשים מתאלמנות בישראל לא רק מסיבות שבדרך הטבע אלא יש גורמים נוספים ליריבו אלמנות בישראל, ואם גם חברי הכנסת שינון, מתוך נסיון החיים הרב שיש לו, כפי ששמענו מפיו, במועצות הדתיות וברבנות הביא לפנינו דברים כבדי-משקל למדי — על דעתי וגם על דעת שר האוצר אני מציע להעביר את שתי הצעות החוק הללו לוועדה לשם הכנתן לקריאה ראשונה, כמובן תוך בירור מחודש של האספקטים הנובעים מן החוק הזה.

היו"ר מ. בן-פורת:

לוועדת העבודה של הכנסת?

שר-העבודה מ. ברעם:

לוועדת העבודה של הכנסת.

היו"ר פ. שינון:

חברי הכנסת, אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. לפנינו הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת אולמרט בנר שא "הצורך הדחוף בשיקומה החברתי והכלכלי של שכונת מוסררה". רשות הדיבור לחברי-הכנסת אולמרט.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני נוטל רשות לעצמי לפתוח בהערה שאיננה נוגעת למהותו של הנושא, על כל פנים מן הצד הפורמאלי שבה, אבל אולי יש לה קשר מהותי אל הדברים. אין עיני צרה בנאום נוסף של שר הפנים בכנסת, אבל אינני בטוח שמכל שרי הממשלה, הבעיה של שיקומה של שכונת מוסררה בירושלים, גם בתחום החברתי וגם בתחום הכלכלי, מקומה דווקא בתחום האחריות המיניסטריאלית ששר הפנים מופקד עליו. אני מאוד מקווה שההחלטה של הגורם המוסמך לכך בממשלה, להציב את הנושא הזה במסגרת התפקידים של משרד הפנים, אינה מרמזת על נכונות לדחוק אותה לשוליים מבחינה זו, כפי שנעשו הדברים, לצערי, במשך הרבה מאוד שנים.

לעצם העניין. אדוני היושב-ראש, בימים האחרונים חזרה שכונת מוסררה, בשמה העברי, שכונת מוסררה בשם הידוע והמקובל שלה, למוקד החדשות. היא חזרה על אותו רקע שבו, בעצם, היתה מאז ומעולם בחדשות, כמוה כשכונות אחרות בארץ, לאו דווקא בירושלים. שהרי בכל עת הנושאים של מתיחות בין-עדתית, של מצוקה חברתית, של רגשי קיפוח ותיסכול חברתיים, התמקדו ובסופו של דבר פרצו בריכוזים שכונתיים שכבר הפכו להיות סמלים בהיסטוריה של החברה הישראלית. הפעם פרצו הדברים על רקע של הפעלת טרור אישי, של פעולות בריונות ואלימות, של הדחת קטינים לסמים, של סחר בסמים בהיקף נרחב ובממדים בלתי-רגילים בטרם פרצו הדברים ולבשו צורה של אלימות מאורגנת רחבת-ממדים. שכונת מוסררה, אני אומר את הדברים על יסוד בדיקות ממשיות, היא מוקד לסחר בסמים ולהדחה בשימוש בסמים, בראש ובראשונה בגלל קרבתה לעיר המורחית. מבחי-

נסת משפחה עם אותן בעיות לאותו מקום, ואוחה מורסה בשכונה ובאזור, לא רק שלא נפתרה או מגלידה, אלא הולכת ומעמיקה.

נעשים כל מיני נסיונות לטפל בבעיה במישור של הסעד ובמישור של חבורות הרחוב, ועושים דברים גדולים. אבל בעניינים המרכזיים לא נעשה שום דבר מעשי. ואני יודע, משרד השיכון שצריך היה לפנות משפחות, קבע קריטריונים לפינוי משכונות עוני, קבע קריטריונים לזוגות צעירים וקבע קריטריונים לחוסכים בתכניות שונות. אבל זה מרוחק כמרחק שנות אור מהמציאות הכלכלית של האזור. קבעו כל מיני קריטריונים. יש זוג צעיר שגר בבית-הכרם הוא צובר 700 נקודות, ויש זוג צעיר ממסורה שצובר 900 נקודות. הוא צריך רק 30,000 לירות או 20,000 לירות, ואז הוא צריך לשלם הלוואות בתשלום חדשי של כ-900 עד 1,000 לירות.

רבותי, מדובר כאן במשפחות בנות אחת-עשרה נפש, שגרות בבניינים שאולי לפני חוץ בראים מניחים את הדעת, אבל מי שעובר ונכנס פנימה, רואה כשבע נפשות ישנות יחד, ואם הוא מעלה על דעתו שאנשים אלה יוכלו באמצעים השגרתיים שמדינת ישראל מעמידה לצאת ולהשתקם, אינו אלא מנותק לחלוטין מן המציאות.

כאשר הייתי בשכונה ופעלתי על יסוד בקשה שהפנו אלי גורמים שהם חלק משכונה זו, אני חייב לומר שב-ראש וראשונה נטלתי עלי את הדבר הזה מפני שהיה ברור לי מעל לכל ספק, כאשר התחלתי להיכנס לנושא, שאם לא תיעשה מיד פעולה, הדברים שבהם נבקש מסוים עלולים להוליד לנקיטת אמצעי אלימות לרבות רצח, ובזמן הקרוב ביותר, בגלל התארגנות של קבוצות מסוימות על רקע מסוים, ואלמלא באה המשטרה ועצרה אנשים מסוימים, אני חושש מאוד שזה היה מסתיים ברצח. אני אומר את זה בזהירות אבל מתוך ידיעת העובדות. הדבר היה מגיע לידי כך, כפי השאר, בגלל איה-אמון שיש לגבי מ-ערכת, שצריכה להפיק את האמצעים שעומדים לרשותה, וכך קורה שאנשים מסוימים, שמאבדים את האמון, קרו-בים לשימוש באמצעים אלה, והם היו קרובים לעשות זאת בימים אלה, אלמלא עצרה המשטרה את האנשים.

לדעתי, צריך לנקוט נגד כל אדם שיימצא בבית המשפט אשם באותם מעשים, שאנשים מסוימים חשודים בהם, את כל האמצעים החריפים ביותר, שהחוק מעמיד היום לרשות בתי-המשפט, ומה גם שתופעה זו היתה למכת מדינה.

(חבר-הכנסת ח. לנדאו קורא קריאת ביניים)

אני מדגיש: לדעתי, מידת הקולה שנוקטים בתי המשפט היא חמורה. אמנם, לא בכל מקרה ובכל תנאי. הגיע הזמן להפעיל מדיניות ענישה חמורה יותר, לצערי. אבל אנו צריכים לומר, וידנו על לבנו, ובכך אינני מבקש לתת הקלה או הצדקה למישהו; דווקא אותם גורמים חשודים, אם יוברר שאמנם אשמים הם, הריהם האחראים שרשאים לבוא בטענה שלא ניסו לעזור להם. ניסו לעזור להם וניסו לשקם אותם בכל הכיוונים. אינני בא להרשיע אותם. זאת יעשה בית-המשפט. אבל אנו חייבים לו-מר לעצמנו, שלא נהיה פטורים מבחינה מוסרית ומבחינה ציבורית, אם נטען שכל מה שצריך לעשות הוא לנקוט מדיניות ענישה חזקה. מי שרוצה שלא תצמח באותה שכו-

קים לחלוטין מהמערכת, כשמושגים של חוק, של משטרה, של אכיפת חוק, של סדרים נורמאליים ושל בתי-משפט, במידה שהם מוכרים להם, הם מוכרים להם רק כשהם מושא הפעולות של אותם גורמים אנשים, שיכולים להיות באווירה שבה מביצים, מכבים סיגריה על פניו של אדם, סוחטים כספים ומשעבדים ילדים קטנים לסמים וילדות קטנות לזנות. ויש אימה בלתי-רגילה ואי-אמון מוחלט ברשויות שעוסקות באכיפת החוק, ומשלימים עם זה, מסתגלים לזה, ובהדרגה מפתחים רגשי תיסכול והתנכרות לחברה הרחבה. כי אין רואים בה אותו מגן שצריך היה לראות. ומכאן ועד להתדרדרות ולכל מיני תופעות לוואי בלתי-רגילות קצרה הדרך.

אני רוצה לקבוע מיד ששכונת מוסררה, באופן פורמאלי, איננה שכונה מקופחת בעיר. במה דברים אמורים? כאשר אתה לוקח את הנתונים של ההשקעות בתחום הסעד ובתחום המועדונים, בהחלט ניתן לומר שמאז הורפת הפנתרים בסוף שנות השישים ותחילת שנות השבעים הושקעו בשכונה זו סכומים ניכרים מאוד שלא הושקעו במקומות אחרים, ומשום כך דווקא התופעות בשכונת מוסררה מדהימות. כי לא מדובר במצב שלא נתנו כלום ואין גורמים שמטפלים. להיפך, יש גורמים שנותנים את נפשם בעבודה עם חבורות רחוב. ומי שראה את הצעירים האלה עובדים יום יום, ראה מסירות-נפש. לשכות הסעד פועלות יש מעונות יום לילידים. וכך זה קיים שנים ופועל, כאשר המדובר בהנחיה מלמעלה על יסוד השיגרה הקבועה בשיטות המקובלות, וזה מחטיא את המטרות לחלוטין. כי הדבר שמבקשים להגיע אליו, השיקום האמיתי, הנסיון להשקם את השכונה כשכונה, אותו דבר רחוק מכל רשגה. ואני מדגיש, ההשקעה הפורמאלית קיימת, פעולת המוסדות קיימת, אבל היא נעשית כשמדובר במוסדות ולא באנשים בשדה. האנשים שפועלים בשדה הם אישים יוצאים מן הכלל, הם ראויים לכל שבח. אבל יש אטימות, שיגרה והזנחה, והתוצאות הן שהכספים מושקעים ואין הדבר מורגש.

לכן אולי תובן הערתי בראשית הדברים, כאשר ראיתי שמכל שרי הממשלה בא להשיב שר הפנים דווקא, שאחראי לעניין המוניציפאלי, בעוד שפה חייב להיות מדובר בפעולת שיקום הן בתחום הדיור, הן בתחום הסעד, הן בתחום המקצועי והן בתחום החברתי — בכל אחד מהתחומים שהם קארינאליים לבעיה ושאינם נוגים עים למשרד המשלתי המסויים הזה.

כאשר אני מדבר על בעיית הצפיפות, צריך להיות מובן במה המדובר, אדוני היושב-ראש. בשכונת מוסררה קיימת צפיפות המגורים הגבוהה ביותר בירושלים. אנו יודעים על שכונות נוספות בירושלים שבהן יש צפיפות דיור גבוהה, אין זו עיר שהכול כשורה בה, חוץ משכונת מוסררה. אבל צפיפות הדיור הגבוהה ביותר קיימת בשכונה קטנה זו, שעם מה שהסתפח אליה ממאנדלבאום היא מונה 700 משפחות. מספר הנפשות הממוצע של משפחה בשכונה זו הוא הגבוה בירושלים. יש שם ממוצע נפשו למשפחה גבוה יותר מאשר בכל מקום אחר בעיר. רובם המכריע של בנייני המגורים הוכרו שם עוד לפני שתי-עשרה שנה כבניינים שסכנה לדור בהם, שחייבים לפנות אותם. אבל במציאות החברתית שלנו, כאשר עיובת את המקום משפחה שהיא מוקד של בעיות חברתיות, מי קד של פשיעה ומוקד של מחלות, כאשר כבר מצליחים להוציא משפחה ואולי פותרים את בעייתה, — מיד נכ-

בתנאי הדיור, בתנאים הכלכליים, בפיגור הכלכלי והתב-
רתי, המוליד תופעות כאלה, היוצר קרקע פוריה לצמי-
חתן של תופעות אלה, הבאות לידי ביטוי ספציפי על-
פי אופי האנשים שבמקום.

צריך להפעיל במקביל הן יד חזקה בענישה הן
שורה של צעדים לשיקום המקום, לפינוי האנשים ולסידורם
בתנאי דיור נוחים יותר אחת ולתמיד, ולא להמשיך ולס-
חוב עניין זה חמש-עשרה שנה. צריך להרוס את המב-
נים הקיימים באותם מקומות שלפי כל קריטריון אסור
לגור שם, כי הם מסוכנים. וצריך להתחיל בפעולה אינ-
טנסיבית של שיקום הנוער וביעור הסמים. סכנת הסמים
האורבת לפתחה של השכונה עלולה להביא אסונות
גדולים.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כול, על
מנת שנהיה מאוחדים בנקודה אחת, רצוני לומר כי
אציע להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום לוועדה.
ואני עושה זאת מפני חשיבות הנושא —

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :
מדוע לא דיון בכנסת ?

שר-הפנים י. בורג :

ומפני הצורך לשמוע בוועדה מומחים לסוגיהם ול-
החליט בשאלה שקרובה ללב כולנו ובנפשנו היא.

ברם, קודם לכן רצוני להעיר הערות מספר בעק-
בות הדברים שאמר חבר-הכנסת אולמרט. בניסוח הצ-
עתו לסדר-היום הביא לפנינו חבר-הכנסת אולמרט
כריך, באשר בהצעתו מדובר על שיקום חברתי ועל
שיקום כלכלי של שכונה בתוך עיר שהעיריה אחראית
לה. אם מדובר על שיקום חברתי, ללא התעמקות-ייתר
אפשר להבין מיד שהנושא שייך למשרד הסעד, למש-
רד החינוך ולעיריה. ואם מדובר על שיקום כלכלי,
הנושא שייך למשרד האוצר, למשרד המסחר והתעשייה
ולמשרד העבודה. מה הפלא כאשר מבקשים משר הפנים
להשיב על נושא שמלכתחילה, לפי הנגדרה של ההצעה
לסדר-היום ולפי תכנה, שייך למשרדים רבים, ובוודאי
גם העיריה כאשר היא צריכה להתייחס — —

מנחם ידיד (הליכוד) :

אתה שר בממשלה, ואתה צריך ...

שר-הפנים י. בורג :

ידידי חבר-הכנסת ידיד, זהו בדיוק מה שרציתי
לומר. דווקא מספסלים אלה מדברים בצדק פארלא-
מנטארי ומוקראטי על אחריותם הקולקטיבית של הש-
עניים אלה. לכן מה הפלא — וזאת בדיוק מה שרצ-
תי לומר — שגם העיריה באשר היא, באמצעות העבודה
השכונתית והעבודה הקהילתית, מעורבת בעניין ; ומה
הפלא שביקשו ממני להשיב ? אינני משתמט ואינני
גורע מאומה מאחריותם של האחרים.

המציאות מרה היא, וסוציולוגים יכולים לתת דוג-
מות משכונות אחרות וממקומות אחרים. אני יכול להמ-
ציא לכם מחקרים שעשיתי במסגרת עבודתי המדעית

נה בעוד שנים מספר אלימות חמורה יותר, וכל תופעות
הלוואי הגולדות סביב מצוקה כלכלית וסביב מצוקת דיור
וסביב כל הדברים הקיימים במסוררה — וזה לא רק
"פרוטקשן", זו גם אלימות, סחיטת רכוש וכל מיני דברים
אחרים —, לא יהיה שלם עם לבו אם יאמר שמדיניות
הענישה החזקה היא הפתרון. גם אם יהיו עונשים חמורים,
גם אם יישבו בבית-סוהר חמש שנים ועשר שנים — אין
בכך פתרון לבעיה החברתית.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

אתה חושב שכל התופעות הללו הן פרי המצוקה ?
אינני אומר שלא צריך לשקם, אבל לא מחמת המצוקה
באות תופעות אלו, אלא מסיבות אחרות.

יצחק בן-אהרן (המערך) :

יהודי דתי שמאמין בבית-סוהר ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני חושב שכל אדם שנתפש בימים אלה במעשים
מסוג המעשים שבהם מדובר באופן קונקרטי — ואנו חיי-
בים מעל דוכן זה להיות זהירים בהרשעה מוקדמת של
אנשים —, חייבים לענוש אותו בכל חומר הדיון ; שכן
תופעה זו הופכת להיות מכת המדינה. תופעה זו קיימת
לא רק בשכונה זו.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית) :

קודם כול צריך לעצור אותה.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אינני נכנס לטאקטיקה של הפעילות המשטרתית. בני-
גוד לגורמים אחרים שקודם כול תוקפים את המשטרה, אני
בנושא זה זהיר יותר. ראיתי כיצד פועלת המשטרה, באי-
לו תנאים, מה כוח-האדם העומד לרשותה, כמה שוטרים
וכמה חוקרים, ועם איוה מכלול בעיות היא צריכה להת-
מודד. נוח לי כאיש האופוזיציה לבוא ולומר : המשטרה
אינה בסדר, העיריה אינה בסדר, אנחנו בסדר ואנו יכולים
ללכת הביתה.

לדעתי, אחד הדברים שאנו צריכים לעשות הוא לבוא
לממשלה בתביעה לשנות את סדרי העדיפויות, כדי
לאפשר למשטרה להתמודד עם בעיית האלימות, משום
שבעיה זו היתה למכת המדינה. היא קיימת בשוק הכר-
מל, בשוק תלפיות, בכבישים ובשכונות. צריך לענוש
בחומרה, ואני בעד מדיניות הענשה חמורה. אבל אין
זה מקרה, חבר-הכנסת גרוס, שתופעות כאלה קיימות
במסוררה ולא בבית-הכרם ולא במרחביה.

שר-הפנים י. בורג :

ולא במאה-שערים.

חביב שמעוני (המערך) :

אינך יודע מה קורה במאה-שערים. על המתרחש
במאה-שערים אין מדווחים.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני יודע מה קורה בבית-הכרם, כי אני גר שם ;
אני יודע מה קורה במסוררה, כי בדקתי ; אינני יודע
מה קורה במאה-שערים.
עלי להודות שיש משוה במערכת החברתית שלנו,

חלון הראווה. לבי כואב לא פחות מלכך. לבי כואב מפני שיש כאן סילוף דמות. רצינו לבנות מדינה לטוב הרה, לתפארת וגם לקדושה. מדוע אתה קורא לי קרי-אות-ביניים? הרי כולנו צריכים לבכות על המצב הקיים ולטכס עצה כיצד מתקנים אותו.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני קורא לך קריאות-ביניים מפני שאילו לא הע-ליתי את הנושא בכנסת, הייתם מוסיפים לעצום עיניכם והיית בא להטיף לי מוסר עוד שלוש שנים. אולי במקום להטיף מוסר, מוטב שתאמר: לא עשינו די, לא פעלנו די. מה אתה בא להטיף לי מוסר?

חביב שמעוני (המערך):

חדל לשוות לעצמך דמות של רובין הוד.

אהוד אולמרט (הליכוד):

איש לא העלה הצעות, אבל כשבא שר הפנים לענות לי, הכול מתעוררים.

(חבר-הכנסת ח. שמעוני קורא קרי-את-ביניים)

אני מבקש את כבוד השר שיענה באמת על שאלתי.

היו"ר פ. שינמן:

חבר-הכנסת אולמרט, קיבלת שמונה דקות יותר מאשר היית צריך לקבל לצרכי נאומך, ואתה מוסיף לנאום ממקומך.

אהוד אולמרט (הליכוד):

יש לי מה לומר.

שר-הפנים י. בורג:

כבוד היושב-ראש, אני עומד כאן בשל הדקות שהוסיפו לחבר-הכנסת אולמרט. אין עיני צרה בכך. אני מדבר על נושא ועל עניין. אני מדבר על העניין ולא אל הגאלריה. לא הטפתי מוסר. אולי אתה מפונק במידה כזו שבמה שאמרתי כבר ראית הטפת מוסר. אילו הייתי מטפח באמת מוסר והייתי מרגיש עצמי רשאי לעשות זאת, נדמה לי שהייתי אומר יותר משר אמרתי.

(חבר-הכנסת ח. שמעוני קורא קרי-את-ביניים)

אהוד אולמרט (הליכוד):

מה הדיבורים האלה על פינקס? מה החוצפה הזאת?

שר-הפנים י. בורג:

מה אמרת? איזו מלה הוא אמר?

היו"ר פ. שינמן:

הוא אמר מלה לא כלי-כך נבונה.

שר-הפנים י. בורג:

יש לי הרושם שאני מן האנשים המנומסים והמחור-נכים ביותר — אינני רוצה לומר בהשוואה למי ולמה —, ולכן אני רוצה להתייחס אך ורק לנושא.

הסכמתי מיד להעברת הנושא לוועדה, מתוך הע-רכה משותפת של כובד העניין, של כובד האחריות, של

על שכונות מסוג זה, שכונות שבהן נפגשים מקרים אסוציאליים עם מקרים סוציאליים ומאפילים על הרוב הטוב של השכונה. לא אכנס לוויכוח מדוע העלית עניין שכונה זו ולא עניין שכונה אחרת, למשל מאה שערים, שאני ציינתי בקריאת-ביניים. אמרת שאינך יודע מה קורה במאה שערים. זה נכון; אבל אני רוצה לקבוע שאתה יודע מה אינו קורה שם. וקריאת-הבי-ניים היתה מכוונת לכך, מה השורשים שיכולים במקרים מסויימים למנוע הידרדרות של אדם, למנוע הידרדרות של חברה. אלא שזה ויכוח אחר, ואינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח זה.

באשר להערכת חומרת התופעות, אם זה פרוטקשן, שוחד, מסים, הסתות או הצתות, אין לי נפקא מינה, מפני שאני רואה בחומרה את כל התופעות יחד.

אהוד אולמרט (הליכוד):

במקרה זה לא היו הצתות.

שר-הפנים י. בורג:

אני זוכר שהייתה הצתה בשכונה אחרת. אינני יודע מה משמעות הדברים שאני קורא בעתונים, — אני קצת סקפטי לגבי העתונים, — שבפורום מסויים דנים אם יש להשליך רימון או לא, על מנת להסדיר "סדר".

אני חושב שיש דיבורים שצריך מאוד להזהר בהם. אני יכול להביע את התקווה שחלק מן הוויכוח כאן וא-פילו חלק מן הגילויים המרים יהיה אולי חלק מתה-ליך הבראה של חברתנו, שכמו בשטח הכלכלי כן גם בשטח המוסרי, גם בשטח החברתי, צריכה לתפוס את עצמה ברגעים הללו.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית):

גם בשטח הטלוויזיוני.

שר-הפנים י. בורג:

חשבתי שאת המרץ הרב שלך כבר הוצאת בקריאות-הביניים לנאומי של חבר-הכנסת אולמרט, אבל אני מקבל את חלקי באהבה ממך, חבר-הכנסת גרוס.

אין צורך כאן לדבר על ההגיון הפארלאמנטארי, באשר אמרתי קודם-לכן שאני עונה על ההצעה הזאת לסדר-היום, שאם לא כן אולי צריכים היו חמישה שרים לעמוד כאן ולענות.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אילו הייתם עושים רפורמה בממשלה, לא היה צורך בכך.

שר-הפנים י. בורג:

מה אתה צועק? אין כאן טלוויזיה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אולי תואיל להקשיב לי, אדוני השר. אני טענת שאילו היו עושים רפורמה בממשלה, שאתה מתנגד לה, משיקולים לא-ענייניים, לא היו צריכים חמישה שרים לטפל בנושא אחד, אלא שר אחד בלבד.

שר-הפנים י. בורג:

חבר-הכנסת אולמרט, אם הזמנת לך קהל הנה, אל תיתן לנו הצגה. הרשני נא לדבר. אינני מדבר בשביל

גם לגיל הרך, גם לנוער, גם לקשיש — אנו עושים מה שמדינה כמדינה יכולה לעשות. ייתכן שאין זה הכול. גם בשביל המבוגרים יש מועדון קהילתי, המנוהל בחלקו המכריע על-ידי התושבים עצמם. הסיוע הכספי בא מן העיריה.

בדיור המצב איננו טוב, אני מודה בזה. ואין זה המקום היחיד במדינה. התחילו בשיפוצים, ייתכן שלא במידה מספקת. אבל זה איננו מקור הרע. זו לא רק שאלה של כסף, זו שאלה של התייחסות. ועל כך דעתי היא שבי עניין זה אנחנו צריכים לראות את חובתנו כחברה שרוצה להיות חברה מתוקנת. על הפסוק בשיר השירים "כפלה הרימון רקתך" אומרת הגמרא: אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרימון. היום הריקנים מלאים רימונים.

חביב שמעוני (המערך):

חבר-הכנסת אולמרט, האם זו התמונה שרצית להציג?

אהוד אולמרט (הליכוד):

חבר-הכנסת שמעוני, האם אתה מרוצה מהמצב?

שרי-הפנים י. בורג:

מי אני כי אתערב בוויכוח בין שני חברי כנסת? ובכל זאת אני רוצה להמשיך. כאן זה עניין של החבר'ה. הבה נראה מה נעשה ומה יש עוד לעשות. אני אומר: כאן מהות החיים ואיכות החיים החברתיים שלנו עומדות לדין, וזה מחייב את כולנו. ומה שאמר חבר-הכנסת גרוס בקריאות-ביניים על חומרת הדין והטלוויזיה — ואישינו אני אתך בנושא — אינו קובע בתיאור ה"עובדות, הפרטים, שהביא חבר-הכנסת אולמרט, נכונים בחלקם הגדול.

משום כך אמרתי שצריך להעביר את הנושא לבירור בוועדה. הוועדה תשמע מחנכים, עובדים קהילתיים בתוך השכונה, תראה מה עוד אפשר לעשות. ומבחינת העירייה — ואת זה אני אומר כשר הפנים, ומבחינת המש"רדים הממשלתיים — נטה שכם לכל רעיון טוב וחיוני שעשוי לשפר את המצב.

היו"ר פ. שינמן:

האם הצעת השר היא להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

שרי-הפנים י. בורג:
כן.

שרשנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מציעה שוועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא.

היו"ר פ. שינמן:

האם חבר-הכנסת אולמרט מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

אהוד אולמרט (הליכוד):
כן.

היו"ר פ. שינמן:

שר הפנים מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים. חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו מציעה שוועדת

כובד החובה למצוא תשובה. תשובה קלה איננה, תשובה מהירה איננה, אבל אין זה פוטר אותנו מאחריות. וזה מה שאני אומר, ואם יש בזה הטפת מוסר למישהי, אדרבא.

עכשיו רצוני למסור כמה עובדות שחבר-הכנסת אולמרט עבר עליהן בצורה קלה למדי. יש לדעתי הבדל גדול, ואנו צריכים לשים לב לכך, אם אנו מדברים על מצב שלא היו השתדלויות לתקן אותו או אם אנו מדברים על עובדה שהאחראים למצב לא עשו מאומה. למען האמת יש לציין שלמרות ההשתדלויות המצב אינו רצוי. אנו צריכים לדעת עובדות ומספרים מסויימים. אתן אותם כאן, ואני מקווה שתושבי מוסררה לא יסכימו שהתמונה כולה קודרת, שכן מאות בתי-אב נמצאים שם ועובדים שם, ועלינו לעשות הכול כדי שתנאי חייהם יהיו טובים יותר. אקולוגיה אינה רק עניין של טכנור'לוגיה, איכות החיים היא גם איכות החברה, ועל כך אין בינינו ויכוחים.

במה אנו עוסקים? על מי אנו מדברים? אנו מדברים על שכונה שיש בה בין 600 ל-700 משפחות, ולפי הסטאטיסטיקה — שהיא תמיד ממוצעת — יש שם כחמש נפשות במשפחה. בשנת 1975 היו כ-200 משפחות בטיפול של משרד הסעד. הטיפול התבטא בדברים האלה: כ-30% מאותן 200 משפחות מקבלים תמיכה כלכלית גבוהה. כ-50% מקבלים סעד חלקי, פעם זה עניין של שיעורים פרטיים לתלמיד ופעם זה עניין של פרוטזה, הכול לפי העניין. כ-20% מודקקים לייצוץ והכוונה. 24 ילדים סודרו במשפחות אומנות. הבה נעבור נקודה אחרי נקודה.

מעונות-יום: קיים מוסד לחינוקות עד גיל 6, שקלט 60 תינוקות ויש בו מקום עוד לכמה תינוקות. גנים: תת-חובה וחובה — גן תת-חובה ממלכתי-דתי, גן חובה ממלכתי וגן חובה ממלכתי-דתי. מבחינה זו, גם בגיל חובה של גן וגם בגיל שלפני חובה, המדינה והעיריה ממלאות את חובתן.

בתי-ספר קיימים: על כך אין צריך לדבר, זה מובן במדינת ישראל. יום לימודים ארוך, עם מדריכים שעוזרים לתלמידים בשיעורי הבית. קיים בית-נוער גדול. אני רוצה שנראה את התמונה כמות שהיא. היא לא נעשתה הרבה יותר נעימה ומלבבת, אבל אנו חייבים לראות את המשקלות, בין טוב בין רע, כמות שהם.

אהוד אולמרט (הליכוד):

את הרשימה עם הנתונים האלה קיבלתי גם אני, ואמרתי שהדברים נעשו.

שרי-הפנים י. בורג:

אני שמח מאוד על ההסכמה לעובדות שאני מביא. אני מדבר כאן על מנת שנראה את התמונה בהיקפה המלא.

אם כן, בית-נוער גדול הפועל מן השעה 4 אחרי הצהריים ועד 9 בערב. מתקיימים בו חוגים לאלקטרוניקה, צילום ועוד. פועלת שם מעצה פדגוגית. יש מגרש ספורט עם תאורה ללילה. יש בית-נוער של "תקוותנו", שוב — עם קורסים למאות ילדים, חוגים בנושאי יהדות, תפירה, ציור וכדומה. יש שני מדריכי רחוב בשביל קבוצות רחוב. מרכז לקשיש, מועדון נוסף לקשישים בשעות הבוקר, "יד לקשיש". כלומר, משני הקצוות —

— הצעה לסדר-היום (שינמן); חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) (שינמן, ידיד, בורג) —

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת נתקבלה.

הכנסת תחליט איוז ועדה תדון בו. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת אולמרט לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ו. חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו—1975 *

(הצעת חבר-הכנסת מ. ידיד)

מנחם ידיד (הליכוד):

מס שהיה מקובל בארץ בתקופת הגלות, בתקופת המאנדאט.

בשעה זו שאנו מצווים על הידוק החגורה, הגברת הפריון וייעול העבודה, ייטיב משרד הפנים לעשות אם יפעל לביטול הארנונה הכללית ומס העסקים. יש לבוא בדברים עם שר האוצר ומרכז השלטון המקומי כדי להגיע להסכם, דוגמת ההסדר שנעשה בזמנו עם ביטול גביית ארנונת הרכוש על-ידי העיריות ואיחוד הגבייה עם ארנונת הרכוש וקרן פיצויים במשרד האוצר. הסדר זה ימנע כפילויות, ישחרר עובדים ויבטיח הכנסה מסודרת לרשויות. בכך נאפשר לעיריות למלא את חובתן מתוך דאגה לעיר ולפיתוחה לטובת כלל האזרחים.

אדוני היושב-ראש, לא נראה לי באופק שמשמר הפנים יפעל בהקדם לשינוי השיטה ולרפורמה במיסוי המוניציפאלי, אם כי אני מחייב זאת בכל לבי. אני רואה צורך להציע את הצעתי לאפשר לאזרח להגיש השגה או בעת הארנונה הכללית לפי חדר או שטח. אדוני היושב-ראש, באתי היום להיות לפה לאזרח ובמידה מסויימת גם לרשות המקומית. עלי להזכיר לכנסת כי על-פי פקודת העיריות היתה העיריה רשאית להטיל ארנונת רכוש על בעלי נכסי דלא נידי וארנונה כללית על מחזיקי אותם נכסים, בשנת 1968 אוחד מס הרכוש העירוני עם מס הרכוש הממשלתי, ולעיריה נותרה הסמכות להטיל ארנונה כללית על מחזיקי נכסים. הארנונה נקבעת בהתחשב בנתונים כגון סוג הבניין וטיבו, האיזור שבו הוא נמצא, שכן בדרך כלל מחולקת העיר לאזורים, מספר החדרים או שטחם במטרים מרובעים וכו'. אמנם כן, סכום הארנונה שהאזרח חייב לשלם מיוסד על נתונים אלה, אבל נמנעת ממנו האפשרות לטעון לגבי הנתונים שעל-פיהם מחושבת הארנונה. לכן אני מציע לקבוע בחוק זכות להשגה ולערר על קביעת הארנונה, ושתינתן לאזרח אפשרות להשמיע טענותיו ולנסות לקבל תיקון של הערכת המס המוטל עליו.

עצם הצעת החוק באה לשרת את האזרח ולאפשר לו לעמוד על זכויותיו אם הוא חש שנעשה לו עוול בקביעת הארנונה הכללית על דירתו או עסקו, הן על-ידי השגה או על-ידי ערר. אשר להשגה, החוק המוצע קובע בסעיף 3 לאמור: "מי שחוייב בתשלום ארנונה כללית, רשאי להשיג עליה לפני מנהל הארנונה על יסוד טענה מטענות אלה: (א) הנכס, עבורו נדרש התשלום, אינו מצוי באיזור כפי שנקבע בהודעת התשלום;

היור' פ. שינמן:

אנו עוברים להצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו—1975, הצעת חבר-הכנסת ידיד. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ידיד.

מנחם ידיד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק, שאני מביא היום לכנסת לקריאה מוקדמת, עברה למרבה הצער גילגולים רבים. עוד ב-1 בינואר 1969 הבאתי הצעה דומה, והכנסת העבירה לוועדת הפנים את הצעת החוק שלי לדיון מוקדם. הוועדה לא הגיעה לכלל דיון בנושא. מאחר שהכנסת השישית סיימה את תקופת כהונתה, הרי מתוך חשיבות העניין ראיתי צורך להביא את הצעתי שנית. ב-22 ביולי 1970 הבאתי לכנסת את הצעת החוק, מתוך תקווה שאכן הפעם תדון ועדת הפנים בפרטי ההצעה ותכין את הצעת החוק לקריאה ראשונה, וכן תביא אותה לאישורה הסופי של הכנסת.

אמנם כן, הצעת החוק הועברה לוועדת הפנים, הוועדה ערכה דיון, והצעת החוק נדונה ב-16 ביולי 1973 בקריאה ראשונה, והכנסת העבירה את ההצעה לוועדת הפנים לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. למרבה הצער, גם בפעם הזאת סיימה הכנסת השביעית את תקופת כהונתה, והממשלה לא ביקשה להחיל את חוק הרציפות על הצעת החוק.

בשל חשיבות הנושא אני מביא לפני הבית את הצעתי בפעם השלישית, בתקווה שאכן הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) תועבר לוועדת הפנים להכנה ולסיום ההליכים המקובלים לקראת אישור החוק בקריאה שלישית על-ידי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהזדמנות זו רצוני לציין שאני מחייב רפורמה בשיטת המיסוי המוניציפאלי. יש להשתחרר משיטת הארנונה הנקבעת לפי מספר החדרים או שטחם. ניטיב לעשות אם ייקבע המס בהתאם להכנסתו של ראש המשפחה, תוך התחשבות במספר הנפשות בדירה. אני סבור שיהיה זה צודק יותר והגיוני יותר מן המצב הקיים.

זאת ועוד: אני מחייב בדיקה יסודית של מערכת המיסוי בעיריות ובמועצות המקומיות, ודעתי היא שיש לבטל לאלתר את מס העסקים שהוא מס גלתי ובלתי-צודק ואינו מקובל בעולם.

שר-הפנים י. בורג:

מה זה "מס גלתי"?

מדובר במס שהקריטריונים לגביו אינם בהירים תמיד בכל אתר ואתר, ודאי שזכותו זאת של האזרח צריכה להיות שמורה לו.

מאידך גיסא אין אני רוצה להעלים מן הבית שאין זה רצוי להרבות בהקמת מנגנונים חדשים, וכאשר מציע אני להעביר את הצעת החוק של חבר-הכנסת ידיד לוועדה, אני גם מביע את התקווה שהוועדה תבדוק את האספקט הזה. אולי קיימת, למשל, ערכאה עירונית אחרת שאפשר להטיל עליה גם את התפקיד של שמיעת עררים בנושא הנדון; כי אם נוכל להטיל את מילוי שני התפקידים על מערכת משפטית-אזרחית מסוימת ולחסוך בהוצאות, הדבר רצוי. אבל בעניין זה, כאמור, אפשר יהיה להחליט קודם כול בוועדה.

אליבא דכולי עלמא, ואני בכלל זה, העניין ראוי להיבדק, ולכן אני מציע ומסכים שהנושא יועבר לוועדה.

היו"ר פ. שינמן :
לוועדת הפנים ?

שר-הפנים י. בורג :
כן.

היו"ר פ. שינמן :
חבר-הכנסת ידיד, האם אתה מסכים להצעת שר הפנים להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה ?

מנחם יריד (הליכוד) :
כן.

היו"ר פ. שינמן :
אם כן, לפנינו הצעה אחת : להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני ממעיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו—1975, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר פ. שינמן :
חברי הכנסת, מיצינו את סדר-היום ובזאת סיימנו את ישיבת הכנסת דהיום. הישיבה הקרובה תתקיים, אם ירצה השם, ביום שני הבא, בשעה 4:00 אחרי הצהריים. הישיבה נעולה.

(ב) נפלה טעות בציון סוג הנכס או גדלו". בסעיף 4 מחייב החוק המוצע תשובת מנהל הארנונה, לאמור : "(א) מנהל הארנונה ישיב למשיג תוך 60 יום מיום קבלת ההשגה; (ב) לא השיב מנהל הארנונה תוך 60 יום, ייחשב הדבר כאילו החליט לקבל את ההשגה.

ואשר לערר, נאמר בסעיף 6 להצעת החוק לאמור : "(א) הרואה עצמו מקופח מהחלטה לפי סעיף 4, רשאי תוך 30 יום מיום שנמסרה לו ההחלטה לערור לפני ועדת ערר. (ב) עברו 60 יום כאמור בסעיף 4(ב) והיתה למנהל הארנונה סיבה טובה להעדר תשובה, רשאי הוא לפנות לוועדת הערר בבקשה לבטל את קבלת ההשגה. (ג) החלטת ועדת הערר היא סופית ואין עליה ערעור לבית-משפט".

אדוני היושב-ראש, אני מציע לכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, בתקווה שהיא תגיע הפעם לכנסת לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר פ. שינמן :
רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר-הפנים י. בורג :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כול רצוני להביע צער שחלק מן הקהל אשר שמע מקודם את הדברים ואפילו מחא כפיים דרך הזכויות המפרידה אינו נמצא כאן כדי לשמוע מה צריכים להיות המאמצים של המדינה ושל העיריות לגיוס כספים על מנת שיוכלו לבצע אותן פעולות שהן נדרשות בעקבות הוויכוח הקודם. בהזדמנות זו אציע גם לנשיאות הכנסת לעיין בשאלה של הזמנת קהל על מנת למחוא כפיים תוך קשר ראייה בין האולם ובין הגאלריה.

אחרי שאמרתי דבר שלדעתי לא יזיק לחיים הפארי-לאמנטאריים המסודרים והמתוקנים, אני רוצה לומר לחבר-הכנסת ידיד שאני מסכים להצעתו. לא הייתי תולה במסמר הזה של חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית) את כל הרפורמות השונות למיניהן, בין שמדובר ברפורמה של גייגרי-הולדהיים ובין שמדובר ברפורמה של בן-שחר. נחיה, אם ירצה השם, ונראה.

אבל אני רוצה לומר שאין אני יכול להתנגד להצעתו ולדעתי, זכות יסודית היא של כל אזרח להישמע כאשר הוא חושב שנעשה לו עוול, וברגע זה לא מדובר בהגדרות של מס מסויים כגלותי או כלא-גלותי. נדמה לי שגם אי-תשלום מס הוא גלותי במקצת, אבל אין זו רק זכות של יהודים לא להתלהב מתשלום מסים. לדעתי, זכותו של כל אזרח הרוצה להשמיע — להישמע, ואם

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רמ"ז-רמ"ט

- א. שאילתות ותשובות.
- ב. הודעת הממשלה בדבר ההחלטה להפסיק את פעולתו של מפעל מכרות הנחושת תמנע.
- ג. המצב בענף התיירות בישראל — דיון.
- ד. חוק לתיקון דיני העונשין (הפסקת הריון) תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- ה. חוק רשות לאומית לאנרגיה, תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי-הכנסת א. שכטרמן.
- ו. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-חשבון מס' 25 של מבקר המדינה (חלקים א', ב').
- ז. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 23), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 13), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. הצעות חוק של חברי כנסת.
- יא. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- יב. שידורים בטלוויזיה הפוגעים במוראל הציבור — דיון.
- יג. חוק הגנת הדייר (תיקון), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- יד. ריבוי תופעות אלימות ופשע בארץ — דיון.
- טו. חוק רישוי בעלי מלאכה, תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק הרשויות המקומיות (הסדרת השמירה) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יח. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק לתיקון פקודת ביטוח רכב מנועי (סיכוני צד שלישי) (מס' 3), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק בתי המשפט (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטי"פול) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק לתיקון פקודת הטלגראף האלחוטי, תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- כד. היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים — דיון.
- כה. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנו"ע במצוקה — דיון.
- כו. השבתת נמל אשדוד — דיון.
- כז. סחבת בבתי המשפט — דיון.
- כח. פיטורי עובדים דרוזים בנמל חיפה — דיון.
- כט. מעמד האשה בישראל — דיון.
- ל. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
- לא. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- לב. שביתת הימאים — דיון.
- לג. ייקור דירות לזוגות צעירים ולעולים חדשים על-ידי העלאת מחירי הקרקעות — דיון.
- לד. אחריותה ומדיניותה של מדינת ישראל לגבי יהודי התפוצות — דיון.
- לה. התנחלויות בשומרון — דיון.
- לו. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- לז. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 11), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- לח. חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 5), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- לט. חוק השופטים (תיקון מס' 4), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- מ. שיבוש הלשון העברית בדיבור בפומבי ובכלי התקשורת וחובת חברי הכנסת — דיון.
- מא. חוק החוזים האחדים (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- מב. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- מג. חוק כפיית קיום פסקי דין, תשל"ד—1973 (קריאה ראשונה).

נא. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קרי"א ראשונה).

נב. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הגבלת התנועה של כלי רכב), תשל"ד—1974 (קרי"א ראשונה).

נג. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).

נד. החלטות בדבר אישור הוראות:

1. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תי"קון מס' 13), תשל"ו—1975;

2. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תי"קון מס' 14), תשל"ו—1975.

נה. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

מד. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעות חוק אלו:

(1) חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב—1971;

(2) חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 18), תשל"ג—1972.

מה. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).

מו. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ו—1975 (קרי"א ראשונה).

מז. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוזן וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ו—1970 (קרי"א ראשונה).

מח. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).

מט. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).

נ. חוק לתיקון פקודת הרכבים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות רמ"ז—רמ"ט

קריית-ארבע ומעלה-אדומים — הצעות חברי-הכנסת א. ורדיגר, י. בן-מאיר וג. כהן.

504. מ. הכהן (המערך): רמתן התרבותית של תכניות הראדיו והטלוויזיה.

510. א. אולמרט (הליכוד): הצורך הדחוף בשיקומה החברתי והכלכלי של שכונת מוסררה.

504. א. מלמד (חזית דתית לאומית): דליפות של מידע חסוי מהממשלה הפוגעות במעמדה המדיני-נייפולומאטי וביחסי החוץ של ישראל.

505. ח. לנדא (הליכוד): הודעת ממשלת ארצות-הברית על הדלפות מתמידות של ממשלת ישראל.

506—508. הגבלת הפיתוח ושינוי המעמד של ימית.

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 23), תשל"ו—1976

עולה על 1,440 לירות לשנה.

2. תחילה

תחילתו של סעיף 1 מיום כ"ב בתמוז תשל"ה (1 ביולי 1975).

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה¹, האמור בפסקה (20) יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) ארוחות שקיבל עובד ממעבידו במקום העבודה, או הנחות ממחיריהן, בשווי כולל שאינו

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120; ס"ח תשל"ה, עמ' 168.

ד. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

קון מס' 13), תשל"ו—1975², שכתוצאה מהן מוגדל היטל או מוטל היטל על טובין שהיו פטורים ממנו.

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תי"קון מס' 13), תשל"ו—1975.

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תשל"ל, עמ' 49; תשל"ג, עמ' 84; תשל"ד, עמ' 90.
² ק"ת תשל"ו, שיעורי מק"ח 150, עמ' 32.

ה. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות או המטילות היטלים

בהתאם לתקנה 3 לתקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשי"ח—1958¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תי-

¹ ס"ח תשכ"ד, עמ' 175; תש"ל, עמ' 49; תשל"ג, עמ' 84; תשל"ד, עמ' 90.
² ק"ת תשל"ו, שיעורי מק"ח 153, עמ' 140.

ו. הצעת חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים

ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976

סם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על פיהן.

3. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ד' בשבט תשל"ו (6 בינואר 1976).

1. הארכת תוקף

תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1975¹ (להלן — התקנות), מוארך בזה עד יום ט' בתמוז תשל"ו (7 ביולי 1976).

2. סמכות ביטול לפני המועד

שר המסחר והתעשייה רשאי בכל עת, בצו שיפור-

¹ ק"ת תשל"ו, עמ' 226.

ז. הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1975

(הצעת חבר-הכנסת פ. שינמן)

1. תיקון סעיף 27

בסעיף 27 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ח—1968¹, בסעיף קטן (א), במקום "שנתיים" יבוא "שלוש שנים".

ד ב ר י ה ס ב ר

גרשת, היא מוצאת עצמה ללא זכויות שכבר הוקנו לה. לכן מן הדין להגדיל לשלוש שנים את התקופה שלפיה הזכות במקרה כגון זה תחזור אליה.

אלמנות רבות המתחתנות בשנית מאבדות לאחר זמן את זכותן לגימלאות, אך לעתים קורה שנישואים אים שניים אלה אינם עולים יפה ואז, כשהאשה מת-

ח. הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשל"ו—1975

(הצעת חבר-הכנסת פ. שינמן)

1. תיקון סעיף 26

חמש שנים מהיום שנתקיימו או הופקעו בכל זמן שהוא, בשל הליכים שהחלו בהם בתוך חמש שנים מיום שנתקיימו, תשוב האשה להיחשב זכאית לקיצבת שאירים".

בחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), תשל"ו—1970¹, בסעיף 26(1) אחרי המלים "ארבעים אחוז" יבוא "ואולם, נסתיימו הנישואים השניים בתוך

ד ב ר י ה ס ב ר

שבדבר. על כן יש לקבוע בחוק שכל אלמנה הנישאת אינה מאבדת את הזכות לגימלאות במשך חמש שנים מיום הנישואין וממשיכה לקבל גימלאות במשך שלוש שנים; והיה אם תתגרש בתוך התקופה הנ"ל, יחוד-שו הגימלאות כמקודם היות ותהליך הגירושין נמשך לפעמים זמן רב. מטרת ההצעה לשמור על זכויותיה אם החלו בתהליך הגירושין בתוך תקופה של חמש שנים.

כל אלמנה שנישאת מאבדת את הגימלאות שמקבלת עקב מות בעלה. משום כך יש הרבה אלמנות שאינן מתחתנות כלל, או שגרות עם גברים מחוץ לחוק או שמתחתנות בתוך-לארץ מבלי שידעו השלטונות כאן על נישואיהן. יתירה מזו, נשים אלה לפעמים נפרדות מבעליהן בלי גט ואחר-כך עומדות להינשא לגבר אחר כאשר האשה אשת איש על כל ההשלכות

¹ ס"ח תשכ"ח, עמ' 108.
¹ ס"ח תשל"ו, עמ' 65.

ט. הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ה—1975

(הצעת חברה-הכנסת מ. ידיד)

1. הגדרות
בחוק זה —
"רשות מקומית" — עיריה או מועצה מקומית;
"מועצה" — מועצה של רשות מקומית.
2. מנהל ארנונה
המועצה תמנה אחד מעובדיה להיות מנהל ארנונה.
3. השגה
מי שחוייב בתשלום ארנונה כללית רשאי להשיג עליה לפני מנהל הארנונה על יסוד טענה מטענות אלה:
(א) הנכס שבעדו נדרש התשלום אינו מצוי באזור כפי שנקבע בהודעת התשלום;
(ב) נפלה טעות בציון סוג הנכס או גדלו.
4. תשובת מנהל הארנונה
(א) מנהל הארנונה ישיב למשיג תוך שישים יום מיום קבלת ההשגה.

ד ב ר י ה ס ב ר

פרק זה יחול על כלל נמצא כי התרופה היחידה שבידי מחזיק הנכס נגד הערכה שלא כדין מצד העיריה היא פנייה לבית הדין הגבוה לצדק.

אין כל הצדקה שעניינים פועטים אלה יעסיקו את הבג"צ ולשם כך הצעתי הצעה זו בכנסת השביעית. ההצעה עברה בקריאה טרומית, נדונה בוועדה ואף עברה בקריאה ראשונה אך לא הגיעה לקריאה שנייה. הואיל ולא הוחלטה רציפות על הצעת החוק הנני מגישה פעם נוספת.

פקודת העיריות וצווי המועצות המקומיות אינם מסדירים היום בעיה של ועדת עררים על שיעור הארנונה הכללית. בשעתו, לפני ביטול ארנונות הרכוש בפקודה, היו ועדות עררים לענין ארנונות הרכוש, ולגבי עיריות שהטילו ארנונה כללית לפי לוח שומה (למעשה עיריית תל-אביב בלבד) גם לענין ארנונה כללית.

בהרבה רשויות מקומיות נהגו להעביר עררים בלי תי פורמאליים לוועדות הערר לענין ארנונת רכוש ולכן הבעיות לא התעוררו. היום, כאשר ועדות הערר

י. מסקנות ועדת הכלכלה בענין מצב המטוויות

2. הוועדה מציינת בסיפוק את ההסכם שנחתם בין מועצת הכותנה ואיגוד המטוויות על מחיר הכותנה מן היבול המקומי והיא מקווה כי ההסכם יביא לרגיעה וליציבות בענף ולשמירה על האינטרסים של המגדלים ובעלי המטוויות כאחד.
3. עם זאת ממליצה הוועדה לפני הממשלה לבדוק את ההצעה לאפשר קניית יבול הכותנה ממועצת הכותנה בתחילת העונה על-ידי העמדת האשראי הדורש לכך.
- רכישה כזו תאפשר, לדעת המטוויות, לערוך את חישובי יציאות-הייצור של החוטים והמוצרים המוגזרים לתקופה ארוכה יותר מראש ולקבוע את מחירי היצוא בהתאם לכך, ללא חשש של שינויים תכופים במחיר הכותנה שיסכנו את רווחיות היצוא.
- בישיבת הכנסת מיום כ"ד בחשוון תשל"ו (29 באוקטובר 1975) העבירה הכנסת לוועדת הכלכלה שתי הצעות לסדר-היום של חברה-הכנסת י. שריד וד. לוי בנושא הנ"ל.
- ועדת הכלכלה שמעה בנידון את נציגי משרדי המסחר והתעשייה, העבודה והחקלאות, את באי-כוח איגוד המטוויות, מועצת הכותנה והתאחדות התעשיינים.
- בסיכום הדיון באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:
1. הוועדה רואה בתעשיית הטקסטיל המעסיקה כשישים אלף עובדים, רובם באזורי הפיתוח, ענף חשוב במשק הישראלי ותרומה חשובה ליצואנו. על הגורמים הממשלתיים לעשות הכל כדי למנוע זעזועים בענף חשוב זה.

כושר גופני מוגבל ונשים שקשה יהיה למצוא להם תעסוקה אחרת.

6. מתוך חרדה לגורל אלו מעיירות הפיתוח הת-ליות במידה מכרעת בתעשיית הטקסטיל, ולאור העוב-דה שענף הטקסטיל נתון לזעזועים עקב תנאי השוק הבין-לאומי, קוראת הוועדה לממשלה לתכנן ולגוון את ענפי הייצור והתעסוקה בעיירות הפיתוח כדי לצמצם את תלותן בענף הטקסטיל כמקור תעסוקה עיקרי.

יא. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא מעמדם ומצבם של הסמינארים למורים ולגננות וזכויותיהם של הלומדים בהם

תוח כושר החשיבה המופשטת, הוראת מדעים בגיל הרך, וכן תכנית רבי-שנתית להכשרת מחנכות למ-עונות יום לגיל הרך.

ב. אוכלוסיית התלמידים

1. ועדת החינוך והתרבות ממליצה להכין תכ-נית לימודים אחידה לכל תלמידי הסמינארים. התכנית תתחשב בתכנית ובשיטות ההוראה על המורשת התר-בותית והמנטאליות המיוחדת של כל מרכיבי האוכ-לוסיה ובמיוחד של עדות המזרח.

2. הוועדה קוראת למערכת החינוך לפתח ולאמץ תכניות שונות שמטרתן הכשרת בני עיירות הפי-תוח ושכונות מצוקה להוראה במסגרת הכללית ובמ-קומות מגוריהם.

3. ועדת החינוך והתרבות ממליצה על הפניית בוגרי הסמינארים המעולים ביותר להוראה בערי הפי-תוח. ועדת החינוך והתרבות תגבש בזמן הקרוב המ-לצות מעשיות כיצד להגשים את הפניות של בוגרים אלה למקומות הזקוקים להם במיוחד.

4. נוכח מצב התעסוקה הצפוי במשק ממליצה הוועדה להפיש את הסטודנטים במוסדות המוריים שרת המורים עוד בבית-הספר התיכון ולפתח מערכת הסברה המציגה את התכונות החיוביות של המקצוע.

ג. תנאי הסטודנטים

1. הוועדה רושמת לפניה בסיפוק את הודעת נציג משרד החינוך והתרבות ומזכיר המועצה להשכלה גבו-רה כי הוענק לסטודנטים במוסדות הכשרת המורים מעמד דומה למעמד הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה. מעמד זה מתבטא במתן שירותים במעבדות, ספריות, הנחות בדמי נסיעות, עדיפות בלשכות הע-בודה בימות החופש, הסדרים קבועים עם צה"ל בנוגע לשירות במילואים והסדר לגבי קרן השוואה למשרי-תים במילואים.

ד. המצב הפיסי של הסמינארים

1. ועדת החינוך והתרבות שמעה כי מצבם הפיסי של רוב הסמינארים הוא חמור. המבנים רעועים ואינם מספיקים. מצב הספריות, המעבדות, חדרי ספח ושי-רותם אינו משביע רצון. השוואת נושא זה לקיים

4. הוועדה שמעה בדאגה מפי נציגי התאחדות התעשיינים כי היצוא הישראלי של סחורות טקסטיל נתקל לאחרונה בהתחרות קשה עם ארצות בלתי מפור-תחות מסוימות, המנסות לחדור לשווקים העולמיים על-ידי מכירת מוצרי קונפציה במחירי "דמפינג".

5. הוועדה פונה למשרד המסחר והתעשייה להכין בעוד מועד תכנית ארוכת-טווח לענף הטקסטיל כדי למנוע זעזועים בענף כתוצאה מהתחרות זו בשוקי חוץ-לארץ. ועזעים אלה עלולים להביא לפיטורי אל-פי עובדים מתעשייה זו, המעסיקה בעיקר עובדים בעלי

ביום י' בשבט תשל"ה (22 בינואר 1975) הע-בירה מליאת הכנסת לוועדת החינוך והתרבות הצעה לסד-היום שהגישה חברת-הכנסת ח. גרוסמן בנושא הנ"ל.

ועדת החינוך והתרבות קיימה ארבע ישיבות בנו-שא זה ובמהלכן שמעה דברים מפי מנכ"ל משרד החינוך והתרבות ונציגי משרדו, נציגי הסתדרות הסטו-דנטים הלומדים בסמינארים למורים ומנציגי המו-עצה להשכלה גבוהה. כן הונחה על שולחן הוועדה הצעה לפרוייקט חינוכי שמטרתו הכנת צוותי מורים בני עיירות פיתוח להוראה במקום מגוריהם.

בתום דיוניה באה הוועדה לידי המסקנות הבאות :

א. רמת הלימודים בסמינארים

1. ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מברכת על הקמת מועצה אקדמית ארצית כוועדת משנה של המו-עצה להשכלה גבוהה שמתפקידה, בין היתר, לקבוע את מסלול קידומם של מוסדות הכשרת המורים ומתן תואר אקדמי.

2. הוועדה ממליצה לפני המועצה האקדמית האר-צית והמחלקה להכשרת מורים להקפיד על שמירת אופיו של הסמינאר כמוסד להכשרת עובדי הוראה אשר עיקר עיסוקו בחינוך. יש חשש כי תוך כדי תהליך ההצמדה לאוניברסיטאות והמעבר למסגרת מכ-ללות יטושש אופיו של הסמינאר.

3. ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מדגישה כי הסבת סמינארים מסוימים למכללות המעניקות תו-אר אקדמי אינה פוטרת את משרד החינוך והתרבות מפיתוח רמתם של יתר הסמינארים, הפעלת מס-לולים תלת-שנתיים והקפדה על רמת הוראה נאותה.

4. ועדת החינוך והתרבות מקדמת בברכה את הרעיון שהובע במועצה האקדמית הארצית ולפיו יונ-הג דירוג מסוים לגבי מורים במוסדות להכשרת מו-רים וייפתחו לפניהם מסלולי קידום התואמים את רמתם ואיכות עבודתם.

5. מוסדות הכשרת המורים חייבים לפתח גישות חדשות ומגוונות לבעיות היסוד של ההוראה. במוס-דות אלו יועברו ניסויים בנושאים החשובים למערכת החינוך כגון הוראת טעוני הטיפוח, אינטגרציה, פי-

ועדת החינוך והתרבות של הכנסת תעקוב מקרוב אחר פעילות המועצה האקדמית הארצית ומשרד החינוך והתרבות לפיתוח מעמדם ומצבם של המוסדות להכשרת מורים וגננות.

במוסדות להשכלה גבוהה מבליטה את חומרת המצב. הוועדה, בידעה את מגבלות תקציב הפיתוח של משרד החינוך והתרבות, מציעה למשרד כי ינסה לקדם נושא זה בשנים הקרובות בהתאם לצרכים.

יב. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בדבר שיבושים חמורים בתשלום משכורות המורים והלנה שיטתית של שכר המורים הערביים בישראל

כורות השוטפות של המורים כדי למנוע מהם עגמת נפש והתרוצצות.

3. הוועדה מברכת על הוצאת חוברת מיוחדת למורה שלפיה יוכל להבין את הפרטים המרכיבים את משכורתו, לחשב את המגיע לו ולדווח על עיוותים. הוועדה מבקשת מן המשרד לזרז הוצאת החוברת והיפצתה כדי שתביא תועלת למורים.

4. ועדת החינוך והתרבות מבקשת ממשרד החינוך ואיגודי המורים להיוועד לאלתר לשם פיתוח שיטה חדשה לתשלום משכורות המורים. על השיטה להיות פשוטה יותר, כוללת פחות מרכיבים ומונעת אפשרויות עיוותים במשכורות.

5. הוועדה מקבלת בברכה את ההסכם, שנחתם בין הממשלה להסתדרות המורים, המסדיר את תביעות המורים בגין הפרשי תשלום ותשל"ה.

6. ועדת החינוך והתרבות קובעת כי משרד החינוך והתרבות צריך לאחד את תשלום משכורות המורים במגזר הערבי עם משכורות המורים במגזרים אחרים. ואולם כל עוד חלים שיבושים במשכורות הנערכות על-ידי המחשב אין עדיין צורך להעמיס עליו את פתרון הבעיות הכרוכות בתשלום משכורות של המורים הערביים.

בינתיים פונה הוועדה למשרדי החינוך והאוצר כי יפעלו לחיגבור היחידה העוסקת בעריכת התשלום למורים אלה כדי שיקבלו משכורתם בתחילת החודש, ולשביעות רצונם.

ועדת החינוך והתרבות מניחה מסקנות אלו על שולחן הכנסת בדרישה מן הגורמים הנוגעים בדבר לדווח לה תוך ארבעה חודשים על ההתקדמות בביצוען.

בישיבת הכנסת ביום ז' בחשוון תשל"ה (23 באוקטובר 1974) העבירה מליאת הכנסת לוועדת החינוך והתרבות הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת א. לבנבראון בנושא: הלנה שיטתית של שכר המורים הערביים בישראל.

בישיבת הכנסת ביום ח' באדר תשל"ה (19 בפברואר 1975) הגישו חברי-הכנסת ש. לוי ונ. אליעד שתי הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר שיבושים בתשלום משכורות המורים ובקיום סעיפים בהסכם שה-כר. הכנסת החליטה להעביר את הנושא לוועדה שתי-קבע על-ידי ועדת הכנסת. ביום כ"א באדר תשל"ה (4 במאָרס 1975) החליטה ועדת הכנסת להעביר את הדיון בהצעות הנ"ל לוועדת החינוך והתרבות.

ועדת החינוך והתרבות דנה במשך ארבע ישיבות בנושא ובמהלכן שמעה דברים מפי נציגי משרד החינוך והתרבות ונציגי הסתדרות המורים.

הוועדה קובעת כי תביעת הסתדרות המורים לתשלום משכורות מסודרות ומדויקות למורים היא צודקת בתכלית.

הוועדה מביעה את צערה על הקשיים שנתגלו בהפעלת המחשב החדש והסיבות שגרמו למצב שנוצר.

ואלה מסקנות הוועדה:

1. משרד החינוך והתרבות ומשרד האוצר ימצאו דרך להתגבר ולארגן את צוותי הגזבריות כדי לחסל את הפיגורים בתשלום ההפרשים שמגיעים למורים לשנים תשל"ד ותשל"ה.

2. המשרד יעדכן את כל הפרטים הקשורים במש-

יג. מסקנות ביניים של ועדת הכלכלה בדבר עתיד העיר אילת

תיה על מפעל הנחשת בתמנע. במסקנותיה קבעה הוועדה כי פיתוחה של אילת חשוב מכל הבחינות והיא קוראת לממשלה וליוזמים פרטיים להקים מפעל תעשייה באילת כדי לגוון את התעסוקה במקום. כן תבעה הוועדה מן הממשלה להכין תכנית-תעסוקה אלטרנטיבית לעובדים ולציוד הכבד של מכרות תמינע, בעיר אילת ובסביבתה, כגון: נמל תעופה בין-לאומי, רכבת לאילת וכו'.

ועדת הכלכלה הטילה על ועדת המשנה להכין מסקנות לגבי האפשרויות הנוספות לפיתוחה של אילת ומציאת מקורות תעסוקה לאנשי העיר. ועדת המשנה שמעה את שר התחבורה, שר התיירות, ראש עיריית אילת ומזכיר מועצת עיריית אילת, מנכ"ל משר-

בישיבת הכנסת מיום ט"ו באב תשל"ה (23 ביולי 1975) החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה הצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת י. ז. אמיר בדבר עתיד העיר אילת.

ועדת הכלכלה ביקרה באילת וקיימה פגישות עם נציגי העיר ודנה אתם על המצב בעיר ועל מציאת פתרונות להרחבת התעסוקה נוכח המשבר בתמנע, שהי-פל בתיירות וצימצום העבודה בנמל.

הוועדה בחרה בוועדת משנה בהרכב חברי-הכנסת: י. הורביץ — יו"ר, י. מודעי, מ. חריש, א. לבני, א. אבטבי, י. ז. אמיר וי. פריג, לטיפול בנושא. ביום ט"ז בחשוון תשל"ו (21 באוקטובר 1975) הניחה ועדת הכלכלה על שולחן הכנסת את מסקנות-

6. הוועדה מביעה את דעתה שהתכניות המוצעות על-ידי משרד המסחר והתעשייה מהוות פתרון חלקי בלבד לבעיותיה של אילת ולעובדי תמנע שיי- פלטו עם סגירת המפעל. יתרה מזו, תכניות אלו לא יפתרו את הבעיות המרכזיות של אילת אלא אם כן יבוצעו עבודות תשתית תחבורתית שיקרבו את אילת למרכז הארץ, יזיילו את ההובלה לאילת וממנה ויעשו את ההשקעות בה לכדאיות.

לכן קובעת הוועדה כי הכרח לנקוט צעדים מיי- דיים ליצירת תשתית כלכלית איתנה לעיר אילת, שהיא השער הדרומי של המדינה ובעלת חשיבות לאומית ממדרגה ראשונה בישראל. ואלה הצעדים:

א. זירוז הקמת שדה תעופה בין-לאומי באילת, דבר שיאפשר הגדלה ניכרת של תנועת תי- רות לעיר וביסוס המלונאות במקום. ביצוע מיידי של סלילת נמל התעופה, כאמור, יאפי- שר ניצול הציוד הכבד הקיים בתמנע וה- עסקת חלק ניכר מעובדי המפעל.

ב. כדי לקרב את אילת למרכז הארץ ולמשוך משקיעים, קוראת הוועדה לממשלה לגשת ללא דיחוי לתיכנון כולל של התוואי ולסלילת ה- כבת לאילת, תוך קיום עבודות הנחת המ- סילה משני הכיוונים בעת ובעונה אחת.

ג. הוועדה פונה לתושבי אילת וליוזמים כאחד לסייע לגורמים העוסקים בתיכנון ובהקמת ה- מפעלים והיא מחזקת את ידי ראשי העיר הדבקים במשימתם לפיתוח העיר ולביסוסה הכלכלי והתחברות.

מליאת ועדת הכלכלה אישרה בישיבתה ביום 6 בינואר 1976 את מסקנות-הביניים הנ"ל והטילה על ועדת המשנה להמשיך בדיוניה ולהכין מסקנות סו- פיות בנושא שהועבר אליה על-ידי הכנסת.

רד העבודה ונציגי משרד המסחר והתעשייה, האוצר ה- שיכון, החינוך והתרבות ונציגי צה"ל, על התכניות לפיתוחה הכלכלי והתעשייתי של אילת והרחבת הת- תית של עיר זו.

בעקבות החלטת הממשלה לסגור את מכרות הג- חושת בתמנע קיימה ועדת המשנה ישיבה דחופה ביום 5 בינואר 1976 ובאה לידי הסיכום הבא:

1. הוועדה אינה רואה הצדקה בהפעלת מכרות תמנע בשלב זה כאשר נגרמים הפסדים גדולים לאוצר המדינה על-ידי תיפועול בלתי כלכלי.

2. הוועדה מודעת לכך, כי מכרות תמנע מה- ויים מקור תעסוקה מרכזי לאילת והיא מציעה משום כך כי סגירת המפעל בתמנע תיעשה לאחר יצירת מקורות תעסוקה אלטרנטיביים באילת. דבר זה ייע- שה על-ידי הקמת מפעלים שהובטחו מכבר כדי לאפי- שר קליטתם של העובדים שייפלטו מתמנע במקומות העבודה החדשים.

3. הוועדה מביעה את צערה על כך שהממ- שלה לא מילאה עד כה את הבטחותיה להקמת מפ- עלים באילת לגיוון התעסוקה במקום; הוועדה תו- בעת מן הממשלה לגשת לביצוע מיידי של החלטותיה בנידון.

5. בהמשך דיוניה שמעה הוועדה מפי המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה ד"ר משה מנ- דלבאום על תכניות משרדו להקים מספר מפעלי תע- שיה באילת לאחר שנבדקו ונמצאו כי הם כדאיים מבחינה כלכלית. ביצוע תכניות אלו יוסיף כ-600 מקומות עבודה באילת בהשקעה כוללת של כשלוש מאות מיליון לירות. בין היתר מדובר על מפעל של התעשייה האווירית, מפעל "כבלי ציון", מפעל "כור" לייצור שמן מדקלים, מפעל לייצור מלח-שולחני ועוד.

הצעת מיעוט

תית להעמקת המכרה, לגילוי מקורות חדשים לעפרת נחושת.

2. הוועדה ממליצה להקים מפעל לזיקוק צמ- נט הנחושת וכן מפעלים הקשורים בניצול הנחושת כדי לא להיות תלויים במחירי הג- חושת בשוק העולמי.

א. לבנבראון מציע:

במקום סעיף 1 בנוסח הוועדה יבוא:

1. הוועדה קובעת שהקשיים שבהם נתקל מכרה הנחושת בתמנע הם זמניים. על כן סבורה הוועדה שיש להמשיך בהפעלת המפעל ויש לנצל את תקופת המשבר כדי להכין תש-

ד. מסקנות ועדת העבודה בעניין דרישה לפינויים של מתיישבים מבתיהם ובמרכז האזורי "בני-יהודה" שבגולן

בתום הדיונים ושמיעת הצדדים הנוגעים בדבר מגישה הוועדה את המסקנות הבאות:

1. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת נציגי המח- לקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית כלהלן:

1) "בני יהודה" הוקם כמרכז גושי שיעורו הג- שת שירותים גושים ליושבי האזור, מושבים וקיבוצים בדרום רמת-הגולן, ולספק כל אותם השירותים הפונקציונאליים והתברואיים שהי- שובים אינם מספקים בעצמם.

מליאת הכנסת העבירה בתאריך כ"א באב תשל"ה (29 ביולי 1975) לוועדת העבודה את הדיון בהצעתו לסדר-היום של חבר-הכנסת ז. המר בנושא הנ"ל.

הוועדה קיימה דיון במספר ישיבות שבמהלכן ש- מה את פרופסור רענן וייץ, ראש המחלקה להתייש- בות בסוכנות היהודית, ועובדי מחלקתו, נציגי משרד הבטחון, ראש המועצה האזורית עמק הירדן, נציגי מרכז השלטון המקומי, נציגי ועד המרכז האזורי "בני- יהודה" ונציגי התעשייה האווירית.

המושתתת על העקרונות שנקבעו על-ידי המוסדות המוסמכים.

4. הוועדה סבורה כי חיים קהילתיים תקינים ומ- פותחים וחיי קבע במרכז בני-יהודה מחייבים הש- תרשומם של התושבים במקום העבודה ובחיי החברה.

5. הוועדה מקבלת את גישת מחלקת ההתיישבות כי לא ניתן לשבור עקרונות שנקבעו על-ידי ההס- תדרות הציונית וגורמים אחרים ולהפוך את מרכז בני- יהודה למרכז עירוני שבו יוכל האדם לעשות כר- אות עניו ולמרכז פתוח שתהיה בו נדידה של בני- אדם שלא יתקשרו לחיי קבע במקום.

6. הוועדה מחייבת את המשך קיומו של המפ- על, התפתחותו וביסוסו וממליצה כי יש לשמור על אותו הסדר שנקבע עם הקמתו של המפעל כדי שה- תעשייה האווירית תוכל להגשים את משימותיה. יש לשמור על האחוזה שנקבע מהקצאת הדירות שיעמדו לרשות עובדי המפעל.

7. הוועדה מציינת את התופעה המצערת שהת- גלתה במרכז הגושי בני-יהודה בכך ששתי משפחות הגרות במרכז חרגו מן הכללים המקובלים והמשיכו להחזיק בדירות גם לאחר שהפסיקו להיות עובדי צי- בור או עובדי המפעל. דירות אלה נמסרו לאחד מהם כעובד ציבור או עובדי המפעל. דירות אלה נמסרו לאחד מהם כעובד ציבור ולשני כעובד מפעל.

8. הוועדה מביעה את צערה על כי מחלקת ההת- יישבות נאלצה לנקוט אמצעים משפטיים והוצאת צווי פינוי לטיפול בחופעות החריגות שהתגלו ולא הש- כילה למצוא פתרון בדרך אחרת, נאותה יותר.

9. הוועדה רשמה לפניה את הודעתו של יו- שב-ראש המחלקה להתיישבות מר רענן וייץ :

א. מרכז בני-יהודה הוא מרכז גושי לכל דבר וחלים עליו הנהלים והתקנות המתייחסים למר- כים הגושיים בארץ.

ב. בהתחשב במצב ובנסיבות המיוחדות, האנו- שיות והלאומיות, שלא לגרום להורדת מת- יישובים מרמת-הגולן, תסכים הנהלת החטיבה לבטל את ההליכים המשפטיים נגד שני התו- שבים לאחר שיחתמו על התחייבות לפנות את מרכז בני-יהודה ברגע שיימצאו בשבילים מגורים חליפים ברמת-הגולן.

ג. ההליכה לפני משורת הדין במקרה דלעיל לא תהווה בשום פנים תקדים כל שהוא בנו- שא הנ"ל.

10. כדי להגביר את מעורבותם של המתיישבים בחיי הישוב, לגבש חיים חברתיים ותרבותיים ולסייע להשתרשותם בעבודה ובחיי החברה, ממליצה הוועדה לפני המחלקה להתיישבות לבדוק את הקריטריונים שנק- בעו על-ידיה, כדי לחזק את היסודות האלה, ובמידה שיחולו שינויים בקריטריונים הם יחולו על שני המק- רים.

11. הוועדה ממליצה לפני מחלקת ההתיישבות לעשות יותר לפיתוח השירותים המיועדים למרכז בני-יהודה ול- העמיד את התקציבים הדרושים לכך.

תיכנון המרכז הגושי הוא על יסוד תכנית שאושרה על-ידי ההסתדרות הציונית, משרדי השיכון והפנים וכן על-ידי ועדות המיקום המת- אימות.

(2) מתוך מגמה להקים ברמת-הגולן ישוב בעל אוכלוסיה גדולה יותר ובתיאום עם הישובים בסביבה, קיבוצים ומושבים, תוכנן המרכז הגו- שי בבני-יהודה ל-150—200 משפחות, ובטווח ארוך — ל-300 משפחות.

(3) במגמה לאכלס את הגולן ולתת תעסוקה לאוכ- לוסיה במרכז הגושי הקימה ההסתדרות הצ- יונית, בשיתוף פעולה עם התעשייה האוויר- רית, מפעל תעשייתי שנקרא "תעשיות גו- לן".

(4) יחידות הדירור במרכז הגושי הן ברשות המח- לקה להתיישבות. הן מיועדות לאלה המוע- סקים בפונקציות האזוריות שנקבעו ולא להם המועסקים במפעל, ונמסרות בשכר דירה על פי חוזה שכירות המתחדש מדי שנה בשנה ושכל אחד מהמתיישבים התחייב בו.

מספר קבוע מן הדירות מיועד לאיכלוס של עובדי המפעל.

2. לוועדה נמסר כי מחלקת ההתיישבות של ההס- תדרות הציונית קיימה לאחרונה דיונים, שקלה כמה נושאים לאור הנסיון שהצטבר והחליטה :

(1) הרכב ועדת האיכלוס יהיה כדלקמן : נציג הח- בל, המועצה האזורית, הישובים הקשורים במר- כז, משרד השיכון. נציג ועד בני-יהודה שהיה עד עכשיו משקיף יצורף כחבר מלא בוועדה האיכלוס.

(2) המפעל בתוקף תפקידו כמשקיף יהיה גורם המציע מועמדים לוועדה ומאשר התאמתם לע- בודה במפעל.

(3) האחריות לשירותים המוניציפאליים מוטלת על המועצה האזורית עמק-הירדן, ועל התושבים מוצע להטיל אגרת שירותים.

(4) הסכומים הנגבים על-ידי ההסתדרות הציונית משכר הדירה מועברים למועצה האזורית למי- מון הוצאותיה להחזקת המרכז והמבנים.

(5) כן מומלץ כי כל אדם שאושר לבני-יהודה על-ידי ועדת האיכלוס יתחייב לקבל חופשה ללא תשלום ממקום העבודה ולא ימסור די- רתו הקודמת אלא לאחר שנה כדי למנוע תופעות לא רצויות בעתיד.

(6) ועדת האיכלוס תהיה מוסמכת להגדיר מי הוא עובד ציבור, בהתחשב במידת תרומתו של המועמד לתפקיד הציבורי המיועד, ותקבע ותח- ליט על מידת הודקקות המרכז לשירותו של התושב.

3. הוועדה למדה כי תושבי בני-יהודה שעברו את ועדת האיכלוס ונתקבלו למרכז הגושי קיבלו על עצמם את הכללים המתחייבים ממסגרת חברתית סגורה

12. הוועדה רשמה לפניה את הודעת מנהל המח" לקה להתיישבות שוועדת משפטנים משותפת לאירגון המועצות האזוריות, משרד השיכון והמחלקה להתיישבות בודקת שורת בעיות הקשורות במרכזים הגושיים — חכירה לעובדים לשנים ארוכות במרכזים וסידור רים כספיים אירגוניים שיאפשרו הרחבת הבתים במרכזים.

13. הוועדה רשמה לפניה את הודעת ראש המח" לקה להתיישבות על סיכום הדיון מיום 30 בדצמבר 1975, שבו השתתפו נציגי הישובים מדרום רמת-הגולן והמועצה האזורית עמק-הירדן, הקובע את סמכותה של ועדת האיכלוס באישור מועמדים למגורים במרכז עובדי התעשייה והשירותים האזוריים.

סיכום הישיבות

- ה. השר לקליטת העלייה ש. רוזן השיב על 3 שאלות תחת של חברי-הכנסת: א. ורדיגר, י. ז'. אמיר, ש. י. גרוס.
- ה. השר לקליטת העלייה ש. רוזן השיב על 34 שאלות תחת של חברי-הכנסת: ש. לורינץ, ש. תמיר, י. גולן, מ. כהן, ח. שמעוני, מ. פרידמן, י. תמיר, י. דרניצקי (יודין), י. בארי, י. ז'. אמיר, ע. נוף, ש. לוי, ע. אמורי, א. ורדיגר, ה. זיי, דל, א. אפרת, א. לבנבראון, א. אבטבי, י. פרנק, ש. ארבל-אלמוזלינו, פ. שינמן, ב. מואב.
- ו. סגן מוזכר הכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ז. שרי-התחבורה ג. יעקבי השיב על 9 שאלות תחת של חברי-הכנסת: א. ורדיגר, א. אבטבי, י. דרניצקי (יודין), ש. ארבל-אלמוזלינו, ש. י. גרוס, מ. שחל, ע. הדר (הורביץ), פ. גרופר.
- ז. שרי-המשפטים ח. י. צדוק השיב על 6 שאלות תחת של חברי-הכנסת י. בארי.
- ישיבה רמ"ז (ה' בשבט תשל"ו — 7 בינואר 1976)
- היו"ר — מ. בן-פורת; פ. שינמן.
- א. מוזכר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. י. הורביץ (יו"ר ועדת הכלכלה) הביא לקריאה שנייה חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום רום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ג. א. ורדיגר, י. בן-מאיר, ג. כהן הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר הגבלת הפיתוח ושינוי המעמד של ימית, קריית-ארבע ומעלה-אדומים. שרי-המסחר-והתעשייה ח. בר-לב השיב להצעות. מ. פעיל הציע לא לכלול את הנושא בסדר-היום. הוחלט: להעביר את הנושא לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.
- ד. מ. הכהן הגיש הצעה לסדר-היום בדבר רמתן-התרבות של תכניות הראדיו והטלוויזיה. שרי-החינוך-והתרבות א. ידלין השיב להצעה.
- הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.
- ה. פ. שינמן הגיש הצעות חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1975; חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון), תשל"ו—1975. שרי-העבודה מ. ברעם השיב להצעות.
- הוחלט: להעביר את שתי הצעות החוק לוועדת העבודה.
- ישיבה רמ"ז (ג' בשבט תשל"ו — 5 בינואר 1976)
- היו"ר י. ישעיהו; ש. ז. אברמוב.
- א. מוזכר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. א. מלמד וח. לנדאו הגישו הצעות (נפרדות) לסדר-היום בדבר הדלפות מידע חסוי על-ידי ממשלת ישראל הפוגעות במעמדה המדיני-דיפלומאטי וכן על הודעת ממשלת ארצות-הברית בעניין זה. שרי-המשפטים ח. י. צדוק השיב להצעות. מ. פעיל הציע לא לכלול את ההצעה של חברי-הכנסת ח. לנדאו בסדר-היום.
- הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.
- ג. מוזכר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ד. בהמשך הדיון על המצב בענף התיירות בישראל השתתפו: א. לבנבראון, ב. מואב, מ. פעיל, א. הרליץ, י. כהן וכן שרי-התיירות מ. קול.
- ה. שרי-המשפטים ח. י. צדוק הביא לקריאה ראשונה חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (פיקוח על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ו—1976. בוויכוח השתתפו: ג. פת וש. אלוני. שר המשפטים השיב להם.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ישיבה רמ"ז (ד' בשבט תשל"ו — 6 בינואר 1976)
- היו"ר — ב. צ. קשת; י. דרניצקי (יודין).
- א. מוזכר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 23), תשל"ו—1976.
- הוחלט: לקבל את החוק.
- ג. י. קרגמן (יו"ר ועדת הכספים) הביא להחלטות בדבר אישור הוראות בצווי שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקונים מס' 13, 14), תשל"ו—1975.
- הוחלט: לקבל את ההחלטות.
- ד. שרי-המסחר-והתעשייה ח. בר-לב מסר הודעה בשם הממשלה בדבר ההחלטה להפסיק את פעילותו של מפעל מכרות הנחושת תמנע. בוויכוח השתתפו: י. הורביץ, י. קרגמן, א. אבטבי, י. דרניצקי (יודין), י. מודעי, ש. י. גרוס, י. ז'. אמיר, א. לבני, א. לבנבראון, א. אליאב, ע. הדר (הורביץ), א. שוסטק, מ. פעיל, ש. תמיר.

- ו. א. אולמרט הגיש הצעה לסדר־היום בדבר הצורך הדחוף בשיקומה החברתי והכלכלי של שכונת מוסררה. שר־הפנים י. בורג השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הנושי לוועדה שתיקבע על־ידי ועדת הכנסת.
- ז. מ. ידיד הגיש הצעת חוק הרשויות המקומיות (ערר על קביעת ארנונה כללית), תשל"ו—1975. שר־הפנים י. בורג השיב להצעה. הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.